

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАХІДНОУКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН
ІМ. Б. Д. ГАВРИЛИШИНА
КАФЕДРА МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН ТА ДИПЛОМАТІЇ
ФОНД РОДИНИ БОГДАНА ГАВРИЛИШИНА**

**III Міжнародні наукові читання
імені Богдана Гаврилишина
Збірник матеріалів**

**5 грудня 2023 року
Тернопіль**

Збірник матеріалів рекомендовано до друку
Вченою радою навчально-наукового інституту ім. Б. Д. Гаврилишина
Західноукраїнського національного університету
(протокол № 2 від 10 жовтня 2023 року)

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ

Тулай О. І., д.е.н., професор, завідувач кафедри міжнародних відносин та дипломатії ЗУНУ (голова); Дацків І. Б., д.іст.н., професор, професор кафедри міжнародних відносин та дипломатії ЗУНУ; Гродський С. В., к.е.н., доцент, доцент кафедри міжнародних відносин та дипломатії ЗУНУ; Карпишин Н. І., к.е.н., доцент, доцент кафедри міжнародних відносин та дипломатії ЗУНУ; Стемковська О. І., к.політ.н., старший викладач кафедри міжнародних відносин та дипломатії ЗУНУ.

III Міжнародні наукові читання імені Богдана Гаврилишина: збірник матеріалів (м. Тернопіль, 5 грудня 2023 року). Тернопіль: ЗУНУ, 2023. 81 с., укр. мова.

За редакцію, зміст та достовірність викладених матеріалів, а також встановлення фактів плагіату, відповідальність несуть їх автори.

© ЗУНУ 2023

ЗМІСТ

ЧАСТИНА І.

Баб'як М., Дикий В. МІЖНАРОДНІ ВІДНОСИНИ УКРАЇНИ В ДОБУ НАЦІОНАЛЬНО-ВИЗВОЛЬНИХ ЗМАГАНЬ (1917-1921 рр.).....	6
Войтишин Д. МІЖНАРОДНИЙ ТЕРОРИЗМ В СИСТЕМІ ГЛОБАЛЬНИХ ПРОБЛЕМ СУЧАСНОСТІ	8
Гопайдошко І. РОСІЙСЬКА ПРОПАГАНДА В УКРАЇНІ.....	10
Дацків І., Андрощук В. ДИПЛОМАТИЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ В'ЯЧЕСЛАВА ЛИПИНСЬКОГО.....	12
Дідух В. ДИПЛОМАТІЯ ПІСЛЯВОЄННОГО ВІДНОВЛЕННЯ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ НА ЗАСАДАХ СТАЛОГО РОЗВИТКУ.....	14
Іванов Д. ІНСТИТУЦІЇ В СУЧАСНІЙ СИСТЕМІ ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ.....	16
Карпишин Н., Гуцалюк Д. СУЧАСНІ ПРІОРИТЕТИ ЕНЕРГЕТИЧНОЇ ПОЛІТИКИ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ	19
Колоша В. ЦИРКУЛЯЦІЙНА ЕКОНОМІКА В СИСТЕМІ СУЧАСНИХ ПОГЛЯДІВ НА ЕКОНОМІЧНИЙ РОЗВИТОК	21
Кримчук А. ГЕОПОЛІТИЧНІ АСПЕКТИ РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ.....	23
Lytvynko A. NATIONAL ACADEMY OF SCIENCES OF UKRAINE IN THE PERIOD OF RUSSIAN INVASION.....	25
Луців Д. ПРИДБАННЯ «ТВІТТЕРУ» ІЛОНОМ МАСКОМ ЯК ЗАГРОЗА ПУБЛІЧНІЙ ДИПЛОМАТІЇ УКРАЇНИ У ЦІЙ СОЦІАЛЬНІЙ МЕРЕЖІ.....	27
Павлюх М. МІЖНАРОДНИЙ НАУКОВИЙ ПІДХІД ДО ДОСЛІДЖЕННЯ ГЕНДЕРНОЇ ПСИХОЛОГІЇ ЛІДЕРСТВА.....	30

Рудакевич М. МІЖДЕРЖАВНЕ СПІВРОБІТНИЦТВО У ЗАПОБІГАННІ ПРОЯВАМ МІЖНАРОДНОГО ТЕРОРИЗМУ.....	35
Рудакевич О. МИРОТВОРСІ МІСІЇ ООН: МІЖНАРОДНО-ПРАВОВІ ЗАСАДИ ТА РОЛЬ У ПРИПИНЕННІ ВОЄННИХ КОНФЛІКТІВ.....	36
Русінко Я. МІГРАЦІЯ УКРАЇНЦІВ ПІД ЧАС РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ І ДІЯЛЬНІСТЬ КАСРУ У ЧЕСЬКІЙ РЕСПУБЛІЦІ: ПЕРЕВАГИ ТА НЕДОЛІКИ РОБОТИ.....	38
Рудка А. КЛІМАТИЧНІ ЗАХОДИ У РАМКАХ ЄВРОПЕЙСЬКОГО ЗЕЛЕНОГО КУРСУ.....	40
Свистунов Г. ВЕЛИКА БРИТАНІЯ В СУЧАСНІЙ СИСТЕМІ МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН: ГЕОПОЛІТИЧНІ ТА ГЕОЕКОНОМІЧНІ НАСЛІДКИ ВИХОДУ З ЄС.....	41
Скульський І. КОНЦЕПТУАЛЬНІ ЗАСАДИ ЕНЕРГЕТИЧНОЇ ПОЛІТИКИ ЄС.....	42
Файник А. ТЕХНОЛОГІЇ ФОРМУВАННЯ НЕГАТИВНОГО ОБРАЗУ УКРАЇНЦІВ У РОСІЙСЬКИХ ТЕЛЕВІЗІЙНИХ СЕРІАЛАХ ПОЧАТКУ ХХІ СТОЛІТТЯ.....	46
Хамуляк В. ГЛОБАЛЬНА ПРОДОВОЛЬЧА БЕЗПЕКА: ЗМІСТ ПОНЯТТЯ ТА СУЧАСНІ ЗАГРОЗИ	48
Ціватий В. ЕНЕРГЕТИЧНА ДИПЛОМАТІЯ В ДИПЛОМАТИЧНІЙ СИСТЕМІ ДЕРЖАВИ ХХІ СТОЛІТТЯ: МІЖНАРОДНО-ПОЛІТИЧНИЙ, ТРАНСКОРДОННИЙ ТА ІНСТИТУЦІОНАЛЬНИЙ ДИСКУРСИ (СПЕЦИФІЧНІ ГАЛУЗІ ДИПЛОМАТІЇ).....	51
Червінка І. РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКА ГІБРИДНА ВІЙНА.....	54
Чуйко О. МІГРАЦІЙНА ПОЛІТИКА ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ	57

Шарак Л.
ЗАСАДИ СУЧАСНИХ ДИПЛОМАТИЧНИХ УКРАЇНСЬКО-ПОЛЬСЬКИХ
ВІДНОСИН.....59

Швирида О.
РУХ ТАЛІБАН: ІСТОРІЯ ВИНИКНЕННЯ ТА УЧАСТЬ У КОНФЛІКТАХ.....61

Щербій Б.
ВПЛИВ ТЕХНОЛОГІЧНОГО РОЗВИТКУ НА МІГРАЦІЙНІ ПРОЦЕСИ В
ЄВРОПЕЙСЬКОМУ СОЮЗІ.....63

ЧАСТИНА II.

Есе переможців конкурсу

«ЧОМУ ВАЖЛИВО БРАТИ НА СЕБЕ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ?»

Ватащак В.
ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ – ЦЕ СМІЛИВІСТЬ ПРИЙНЯТТЯ РІШЕНЬ.....65

Вінницький Д.
ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ – ЦЕ ВМІННЯ ВІДПОВІДАТИ ЗА СВОЇ ВЧИНКИ.....67

Гричух Х.
RESPONSIBILITY – THE VALUE THAT CAN CHANGE THE WORLD.....69

Іванюк В.
ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ – ЦЕ ТУРБОТА ПРО СУСПІЛЬСТВО.....64

Кулик Л.
ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ – ЦЕ ПРИЙНЯТТЯ НА СЕБЕ ЗОБОВ'ЯЗАНЬ І ЇХ
ВИКОНАННЯ.....70

Лебедович О.
ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ – ЦІННІСТЬ, ЯКА МАЄ БУТИ В КОЖНОГО.....72

Лисак Д.
ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ – ЦЕ ТУРБОТА ПРО МАЙБУТНЄ УКРАЇНИ.....73

Луців Д.
ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ – ЦЕ ОBOB'ЯЗОК ВІДПОВІДАТИ ЗА СВОЇ ДІЇ.....74

Олексович В.
ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ – СВІДОМІСТЬ ВЛАСНОГО ВНЕСКУ В ЖИТТЯ
СУСПІЛЬСТВА.....76

Петрунишин Ю.

ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ – ЦЕ ГОТОВНІСТЬ БРАТИ УЧАСТЬ У СУСПІЛЬНИХ
ІНІЦІАТИВАХ ТА ПРОЄКТАХ.....78

Чернух О.

ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ – ЦЕ ЗДАТНІСТЬ ЗМІНИТИ СВІТ НА КРАЩЕ!.....80

ЧАСТИНА I.

Баб'як Михайло,

аспірант, освітня програма

«Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії»

Західноукраїнський національний університет,

м. Тернопіль, Україна

Дикий Віталій,

аспірант, освітня програма

«Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії»

Західноукраїнський національний університет,

м. Тернопіль, Україна

МІЖНАРОДНІ ВІДНОСИН УКРАЇНИ В ДОБУ НАЦІОНАЛЬНО-ВІЗВОЛЬНИХ ЗМАГАНЬ (1917-1921 рр.)

В історичному минулому українського народу сталося так, що він упродовж віків був позбавлений своєї держави, а його територія була розчленована на окремі частини, що входили до складу інших держав. Проте треба зазначити, що не зважаючи на багатовіковий розрив зв'язків між українцями усіх українських земель вони зберегли в умовах бездержавності свою мову, культуру, звичаї та традиції.

Зростання міжнародної активності сучасної України, входження її до низки світових та регіональних структур обумовило необхідність розбудови зовнішньополітичної служби та розробки ключових напрямів зовнішньої політики. В зв'язку з цим особливої актуальності набуває вивчення і узагальнення досвіду міжнародної діяльності українських самостійних урядів 1917–1921 р. Поміж усього розмаїття зовнішньополітичних контактів Української Центральної Ради невідкладне значення мали її дипломатичні відносини з державами Антанти, що відігравали кардинальну роль у формуванні головних принципів міждержавних стосунків і встановленні світового порядку у повоєнний час [1, с. 59].

Протягом літа 1917 р. якогось зацікавлення Україною Антанта та США не виявляли, що пояснювалося державотворчою концепцією проводу Центральної Ради щодо автономії у складі росії та твердою лінією Тимчасового уряду на продовження війни до переможного кінця. В цей час основним фактором міжнародної політики у Європі була Франція, яка була ядром Антанти й спромоглася у ході світової війни, особливо на її кінцевому етапі, стати провідною країною світу. Окрім того, Францію та російську імперію пов'язували довголітні тісні зовнішньополітичні стосунки. Вона, безперечно, прагнула мати у особі росії сильного партнера і союзника у збройному протистоянні з Німеччиною.

13 грудня, на засіданні Центральної Ради голова уряду В. Винниченко офіційно проголосив створення в Україні зовнішньополітичного відомства – Генерального секретаріату міжнародних справ. Секретар міжнаціональних справ

Олександр Якович Шульгин – засновник новітньої української дипломатії, молодий, але вже відомий громадсько-політичний діяч, член ЦК Української партії соціалістів-федералістів, Малої Ради – за дорученням М. Грушевського брав участь в переговорах з Тимчасовим урядом щодо надання Україні автономії. Коли, у відповідності з правовою концепцією Третього Універсалу, уряд УНР створив зовнішньополітичне відомство, О. Шульгин поринув у дипломатичні взаємини та домогся перших успіхів у відносинах України з країнами Антанти, передусім Францією, Англією, Італією, Швейцарією і Чехословаччиною [2, с. 123].

Військові діячі держав Антанти усвідомлювали значення тісних стосунків з Україною і намагалися переконати Париж про перспективність усілякої підтримки УНР. Керівник французької військової місії в Румунії і командувач союзними військами на Півдні росії генерал А. Бертельо у доповідній записці наголошував, що Україна практично відокремилася від росії, має свій парламент і уряд. «Україна – найбагатший в Росії край. Вона може дати приблизно 500 тис. військових, її симпатії до Франції відомі ... Оскільки російський уряд все ще не існує (автор мав на увазі уряд білої Росії), а українська Рада стає все більше й більше мішенню для німецьких і більшовицьких сил, я доношу до вашого відома глибоке переконання діяти» [3, с.112-113].

Орієнтація зовнішньополітичного курсу УНР у бік Антанти внаслідок згаданих умов, похитнулася, але зберігалася. Одним з її палких прихильників був генеральний секретар закордонних справ О. Шульгин. 12 грудня він виступив з промовою, в якій окреслив найбільш сприятливий розвиток зовнішньої політики України. Він наголошував: «Ми змушені спиратися на віддалені західні держави. Ми повинні сказати цим державам – якщо вони хочуть допомогти Україні, то мусять дати відповідь на нашу ноту. Вони повинні визнати Українську республіку і надіслати сюди офіційних послів. Цим самим вони зміцнять наше становище» [3, с.129].

Загалом значну роль у формуванні подібного ставлення до України відігравали доповідні записки посла Д. Дженкінса до Вашингтона, в яких він безпідставно винуватив керівництво Української Центральної Ради у пронімецьких настроях, а також закидав урядові «соціалістичну» політику. Антанта та США, безперечно не сприймали одного із пріоритетів зовнішньої політики України – боротьби за загальний мир без анексій і контрибуцій, що було проголошено у першій ноті Генерального секретаріату Української Народної Республіки від 24 грудня 1917 р. до урядів усіх воюючих країн.

Список використаних джерел

1. Дацків І. Взаємовідносини країн Антанти та Української Центральної Ради (1917 – 1918 pp.). *Scientific Journal Virtus* №22, Part 2, March 2018. Р. 57–62.
2. Городня Н.Д. Позиція західних держав (США, Англії, Франції) щодо державності України. Питання нової та новітньої історії. К., 1994. Вип. 40. С. 120-130.
3. Косик В. Франція і Україна. Становлення української дипломатії (березень 1917-лютий 1918). Львів: Видавничий центр ЛНУ ім. Івана Франка, 2004. 264 с.

Войтишин Дмитро,
магістрант, освітня програма
«Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії»
Західноукраїнський національний університет,
м. Тернопіль, Україна

Науковий керівник:
Тулай Оксана,
доктор економічних наук, професор,
Західноукраїнський національний університет,
м. Тернопіль, Україна

МІЖНАРОДНИЙ ТЕРОРИЗМ В СИСТЕМІ ГЛОБАЛЬНИХ ПРОБЛЕМ СУЧАСНОСТІ

Міжнародний тероризм став великою проблемою для людства із початком технологічної революції. Час передачі даних та інформації суттєво зменшився, а швидкість переміщень та транспортування збільшилась. Зрозуміло, що швидкий розвиток технологій призвів до зміни культури та соціуму, проте не всі можуть прийняти зміни. Багато людей та навіть народів відмовляються переходити на більш прогресивні методи вирішення проблем.

Перейдемо до основного поняття – Міжнародний тероризм. Міжнародний тероризм - це вид тероризму, який визначається як суспільно небезпечна діяльність, пов'язана зі свідомим і навмисним застосуванням насильства, включаючи захоплення заручників, підпали, вбивства, тортури, залякування громадськості та органів влади, посягання на життя і здоров'я невинних людей і погрози вчинення злочинних дій, для досягнення злочинної мети [3].

Цей вид тероризму особливо сильно розповсюдився із кінця 1960-х та триває аж до сьогодні. А його основними на даний момент цілями є вплив на владу, для вирішення гостро соціальних цілей у бажаному напрямку. Також не поодинокі випадки одиночних або групових схем застосування тероризму задля розпалу ненависті, привернення уваги або обмеження певних політичних сил.

Як приклад можна привести сумно відому терористичну атаку на вежі-близнюки Всесвітнього торгового центру в Нью-Йорку. 11 вересня 2001 року терористи із «Аль-Каїди» після наказу Осами бен Ладену захопили 4 пасажирські літаки. 2 спрямували на вежі-близнюки, третій на Пентагон. Четвертий розбився в полі в Пенсильванії, після того, як його пасажирів почали чинити опір. Результатом було повне знищення будинків Всесвітнього Торгового Центру, Загибель 2977 людей (не враховуючи 19 викрадачів), більшість із них у Нью-Йорку:

- Усі 246 пасажирів та екіпаж на борту чотирьох літаків
- У вежах-близнюках загинули 2 606 - одразу або пізніше від травм
- У Пентагоні загинули 125 людей

Наслідками цієї події було вторгнення США в Афганістан, подальше розбиття «Аль-Каїди» та фізична ліквідація Осами бен Ладену [2].

Також можна згадати стрілянину у мечетях Крайстчерча 15 березня 2019 року 28-річний австралієць Брентон Тарронт, якого називають ультраправим расистом, відкрив стрілянину в мечеті Арналл та ісламському центрі Лінвуд у Крайстчерчі. Нападник розстріляв вірян під час п'ятничної молитви.

Фанатичний нападник планував атаку в третьому місці, але був затриманий; 51 людина загинула і 40 отримали поранення [5].

Також, однією із найголосніших терористичних атак сучасності можна назвати напад терористів із ХАМАСу на Ізраїль 7 жовтня 2023 року. Тоді велика кількість бойовиків ХАМАСу перетнула кордон із Ізраїлем, проводила жорстокі вбивства та насильство над мирними жителями. В результаті загинуло понад 1400 людей, понад 220 людей знаходяться у полоні Палестини. Також загинуло не менше 21 громадянина України під час нападу [1].

Нажаль, навіть по цей момент, тероризм залишається глобальною проблемою людства, яку дуже складно вирішити мирним шляхом. На мою думку – в основному такі методи використовуються задля досягнення певних політично-соціальних цілей. Великою проблемою є часте втручання або навіть співпраця великих країн із терористами. Навіть початок війни на території Донецької та Луганської областей, так званими «ополченцями» було повністю профінансоване та створене росією.

Для вирішення в майбутньому таких складних питань нам необхідно змінитись та перетворити глобальні організації із рекомендаційних на наказові. Світ занадто близько підійшов до рубікону Третьої Світової Війни, яку людство нажаль не в стані пережити. Необхідно діяти прямо зараз і глобальний тероризм є лише одним із багатьох спускових курків.

Список використаних джерел

1. Напад ХАМАС на Ізраїль. Чи прямує світ до Третьої світової війни? URL: <https://www.bbc.com/ukrainian/articles/ce7j39n1lxxo>.
2. Напади 11 вересня у США: що сталося у цей день. URL: <https://www.bbc.com/ukrainian/features-58463114>.
3. Максимчук В. О. Міжнародний тероризм як глобальна проблема сучасності та боротьба з ним. URL: <https://dspace.onua.edu.ua/server/api/core/bitstreams/70eaa809-e8dc-4bf4-9511-af90275f5a45/content>.
4. Introduction to International Terrorism. 2018. URL: https://www.unodc.org/documents/e4j/18-04932_CT_Mod_01_ebook_FINALpdf.pdf.
5. 21 найбільший теракт ХХІ століття: як цей світ остаточно збожеволів. URL: <https://chas.news/past/21-naibilshii-terakt-hhi-stolittya-yak-tsei-svit-ostatochno-zbozhevoliv>.

Гопайдошко Ігор,
магістрант, освітня програма
«Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії
Національний університет «Львівська політехніка»,
м. Львів, Україна

Науковий керівник:
Павлюх Марія,
кандидат наук із соціальних комунікацій
Національний університет «Львівська політехніка»,
м. Львів, Україна

РОСІЙСЬКА ПРОПАГАНДА В УКРАЇНІ

У зв'язку з військовим вторгненням росії проти України, агресор поширює пропаганду війни не лише через засоби масової інформації, а й через представників керівництва країни, політиків. За період незалежності України не було розроблено системної інформаційної політики. В Україні, інформаційній проблематиці ніколи не приділялось стільки уваги, як, наприклад, у росії. Владі не вистачає кадрів, здатних систематично оцінювати усі завдання, які постають перед нацією у захисті своїх національних інформаційних інтересів.

У період з грудня 2013 року по березень 2015 року одним із найважливіших факторів був інтенсивний тиск російської пропаганди, збройний конфлікт з росією та окупація частини української території. Для досягнення своїх військово-політичних та економічних цілей в Україні, росія вдавалася до різноманітних стратегій інформаційного впливу на окуповані території. Ефективність такого впливу в Україні зумовлена розвиненою мережею проросійських агентів впливу, забезпеченою такими факторами, як перевага росії в українському інформаційному та медіа-просторі. Для поширення свого пропагандистського меседжу, росія використовує власні засоби масової інформації, соціальні мережі та медіа. Оскільки ці канали орієнтовані на різну аудиторію, зміст та інтенсивність пропаганди також відрізняються. Пропаганда російської федерації в Україні створює інформаційні та психосоціальні умови для реалізації військово-економічних та політичних цілей у збройному конфлікті. Активно використовує дезінформацію, мову ворожнечі, навішування ярликів, спотворення історичних та сучасних фактів та інші методи пропаганди і маніпуляції суспільною свідомістю.

До повномасштабного вторгнення росії в Україну, в українському суспільстві не було єдиного ставлення до російської агресії. Певний відсоток населення поділяв міфи і переконання, створені та нав'язані кремлем. Поки не спалахнули перші зіткнення у 2014 році, значна частина населення (до 10%) південних і східних регіонів вважала себе частиною Радянського Союзу, а не України. Дезінформаційні кампанії проти України приймали різні форми, адаптуючи свої повідомлення до різних аудиторій, чи то у Східній Україні, чи то у Західній Європі. росія готова вигадувати історії, використовуючи фото- та відеоматеріали на замовлення. Підживлювала переконання, що Україна

неспроможна стати незалежною державою, а українська еліта неспроможна керувати державою. Наголошувалося на незворотності «повернення» України до складу росії. З 2014 року тривали зусилля щодо ескалації будь-яких можливих конфліктів в українському суспільстві [3, с. 256].

Інформаційна політика кремля щодо окупованих територій полягає в його повній ізоляції від українського медіа-простору. У кримських засобах масової інформації питання України ігнорується. Така риторика покликана змусити людей відчувати себе повноцінними громадянами російської федерації і забути про свою ідентичність. У східних українських окупованих областях, Україна, українці, Збройні Сили України *демонізуються*. Україна зображена як *країна смуту, фашистської тиранії, злиднів*. На окупованих територіях особливо сильний вплив мають кремлівські нарративи, які розраховані переважно на громадян росії. Ностальгія за тоталітарним минулим, прославлення Сталіна та перемоги у Другій світовій війні, культ особистості путіна. Міфи про «фашистів», виправдання права росії на геополітичне лідерство, мілітаристські та імперіалістичні ідеї, гомофобія, традиціоналізм, антиамериканські настрої, антиєвропейські настрої. Жителі інших частин України піддавалися дії нарративів, споживаючи російський контент [2].

Головними агентами інформаційного впливу російської федерації були політичні групи, які підтримували нападників. Вони контролювали діяльність політичних партій і мали потужні медіаресурси. Нариклад, медіахолдинг «Новини», до якого входили телеканали «NewsOne», «ZIK», «112 Україна», «Перший незалежний» та «UkrLive» був основним інструментом російської пропаганди в Україні [1]. Він посідав п'яту позицію у рейтингу на українському телебаченні. Його власником був колишній депутат від, забороненої 19 березня 2022 року «Опозиційної Платформи – за життя», Тарас Козак [1]. Над ним неофіційно здійснював контроль колишній депутат, проросійський політик, олігарх Віктор Медведчук, якого звинуватили у колабораціонізмі, проросійських поглядах, зв'язками з президентом російської федерації путіним. Генеральним продюсером холдингу «Новини» був російський продюсер Олексій Семенов. Телеканали які входили до медіахолдингу були куплені у 2018–2019 роках. Після зміни власника, канали активно рекламували партію «ОПЗЖ» та її лідера Віктора Медведчука. Усі канали медіахолдингу постійно повторювали проросійські маніпулятивні нарративи.

На телеканалах медіахолдингу «Новини» працювали журналісти, які брали участь у ток-шоу з проросійською риторикою, знімали пропагандистські сюжети. На телеканал приходили однозначно, націлені на пропаганду «руського міра», люди. Журналісти та гості ефірів постійно поширювали пропагандистські нарративи: «в Україні громадянська війна», «в Україні немає свободи слова», «Слава Україні – це нацистське привітання», «Україна залежна від заходу», «Україна знаходиться під зовнішнім управлінням», «Нацизм та фашизм в Україні» тощо. Ці журналісти критикували українську владу, працювали проти національних інтересів України, заявляли, що в Україні немає свободи слова. Вони знецінювали українську історію та борців за незалежність України, називаючи їх нацистами. В ефірах постійно заперечувалася участь росії у війні на Сході України, натомість учасники ефірів запевнювали, що в Україні

громадянська війна. У липні 2019 року журналісти з телеканалу «Newsone» спробували організувати телеміст між Україною та росією з назвою «Треба поговорити», проте його було скасовано. Служба безпеки України на засіданні Ради національної безпеки і оборони запропонувала увести санкції щодо цього телеканалу та ініціювала заходи щодо недопущення монополізації інформаційного простору медіахолдингом «Новини»

Риторика проросійських пропагандистів в Україні поширювалася на багатьох популярних каналах, демонструючи російські наративи.

Список використаних джерел

1. «ОПЗЖ», «Партия Шария» и не только: СНБО решил остановить деятельность ряда партий. *Новости Украины – последние новости Украины сегодня*. УНИАН. URL: <https://www.unian.net/politics/opzzh-partiya-shariya-i-ne-tolko-snbo-reshil-ostanovit-deyatelnost-ryada-partiy-novosti-ukraina-11751409.html>.
2. Дуже багато питань: Нацрада стурбована об'єднанням 112, NewsOne та Zik у холдинг. *Новини України та Світу. Головні і останні новини – NV*. URL: <https://nv.ua/ukr/ukraine/events/nacrada-sturbovana-ob-yednannyam-112-newsone-ta-zik-u-holding-novini-ukrajini-50031213.html>.
3. Федоров Ю. «Hybrid» War a la Russe: «Гибридная» война по русски. Київ: ТОВ «Бізнесполіграф», 2016. С.258.

Дацків Ігор

*доктор історичних наук, професор
Західноукраїнський національний університет,
м. Тернопіль, Україна*

Андрощук Валентин

*магістрант, освітня програма
«Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії»
Західноукраїнський національний університет,
м. Тернопіль, Україна*

ДИПЛОМАТИЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ В'ЯЧЕСЛАВА ЛИПИНСЬКОГО

Українська держава гетьмана Павла Скоропадського 1918 яка мала феноменальні здобутки в розбудові реальної незалежності, була знищена силами, що спиралися у своїй діяльності на соціальну демократію та пряму допомогу зовнішніх антинаціональних сил. Відтак саме гетьманський період, незважаючи на важкі умови австро-німецької окупації, був піком досягнень незалежної України 1917–1921 років у зовнішньополітичній сфері, і В'ячеслав Казимирович Липинський стояв біля витоків розбудови дипломатичної служби Української держави [1, с. 2].

В. Липинський (1882 – 1931) – відомий громадсько-політичний діяч, дипломат, науковець, українського консерватизму, науковець.

Слід зазначити, що В. Липинський не був учасником Гетьманського перевороту в квітня 1918 р., унаслідок чого було встановлено Гетьманат, проте зміну політичного режиму він зустрів приязно. В даний час В. Липинський вже був доволі відомий своїми державницькими поглядами та стійкою позицією, що подобалася українському політичному істеблішменту, відтак склад свого уряду представники Української держави гетьмана П. Скоропадського не уявляли без його участі. Про це наголошував тогочасний міністр закордонних справ Д. Дорошенко, визначаючи його як авторитетну особистість тогочасного політикуму: «Його авторитет стояв так високо у всіх українських національних партіях взагалі, що ім'я В. К. Липинського незмінно фігурувало в усіх комбінаціях зложення нового складу Кабінету міністрів» [2, с. 105].

В. Липинському сам Д. Дорошенко пропонував посаду заступника міністра або міністра в уряді Федіра Лизогуба, однак він відмовився від даної пропозиції, показавши мотиви особистого та громадського характеру. Проте погодився на його ж запрошення обійняти посаду Надзвичайного та Повноважного Посла Української держави в Австро-Угорській монархії.

Вже 21 червня 1918 р. на посаду посла Української держави у Відні було призначено В. Липинського. В цей непростий час це був один із ключових векторів української зовнішньої політики, вбачаючи на те, що українські землі входили до складу Австро-Угорщини. Отже, це потребувало від Української Гетьманської держави потужної й активної дипломатії в даному регіоні. [3, с. 379].

До того ж кандидатура В. Липинського як повноважного посла Української держави Гетьманату П. Скоропадського задовольняла й віденський уряд, котрий був готовий визнати його: «... не тільки як акредитованого при уряді, але й при віденським дворі» [4, с. 55].

В першу чергу В. Липинський відповідально поставився до формування штату посольства, туди ввійшли освічені особи. Серед них були: «І. С. Токаржевський-Карашевич – радник посольства, В. І. Полетика – старший секретар, М. А. Біленький – секретар, С. С. Ванькович – аташе, А. Марцинчик – аташе, А. Жук – відповідальний у справах українців-репатріантів, М. Троцький – співробітник, В. Щербаківський – аташе у справах освіти та М. П. Савур-Ципріянович - ст. урядовець, майбутній особистий секретар В. Липинського» [3, с. 379-380].

Слід наголосити, що В. Липинський мав непорушну позицію щодо вирішенні територіальних проблем України, одним із головних було Холмське питання. Розмірковуючи над перемовинами із польськими політиками з приводу Холмської проблеми, у листі до Д. Дорошенка він писав: «... мій плян такий: 1) тайне анульоване і наш тайний протест проти цього анульовання; 2) ратифікація Берестейського миру без тайного договору; 3) Комісія в Холмській справі і знов переговори про тайний договір, який не існуючим вважати не можна буде, бо єсть наш протест» [5, с. 588].

Загалом можна констатувати, що перебуваючи на дипломатичній службі В. Липинський захищав не тільки політичні, економічні та територіальні інтереси Української держави, але також приділяв значну увагу питанням громадян України, що опинилися в Австро-Угорщині, збереженню історико-

культурних цінностей, які лишилися на території України. Очоливши посольство Української держави в Австро-Угорщині, він зміг досягти значних результатів та справив позитивне враження про діяльність своєї країни. Але, не змирившись з політичним курсом Директорії УНР, особливо її репресивною політикою, В. Липинський залишив свою посаду. Поразку національно-визвольних змагань сприйняв як втрату реальної можливості відродження української державності та самостійного розвитку українського народу.

Список використаних джерел

1. Дацків І., Полич М. Становлення та розвиток дипломатичних відносин гетьманату П. Скоропадського з державами Антанти. *Вісник Київського національного лінгвістичного університету. Серія. Історія. Економіка. Філософія*. Випуск 28. К.: Видавничий центр КНЛУ, 2023. С. 33-39.
2. Дорошенко Д. Мої спомини про недавнє-минуле, (1914-1920). Мюнхен: Укр вид-во, 1969. 543 с.
3. Дацків І. В'ячеслав Липинський біля витоків української дипломатії. Україна–Європа–Світ. Міжнародний збірник наукових праць. Серія: Історія, міжнародні відносини. Вип. 20. Тернопіль: Вид-во ТНПУ ім. В. Гнатюка, 2018. С. 378-386.
4. Донцов Д. Рік 1918, Київ / Упоряд.: К. Ю. Галушко. К.: Темпора, 2002. 208 с.
5. В'ячеслав Липинський. Повне зібрання творів, архів, студії: Архів. Листування. Київ–Філадельфія: Смолоскип, 2003. Т.1. 958 с.

Дідух Володимир,
магістрант, освітня програма
«Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії»
Західноукраїнський національний університет,
м. Тернопіль, Україна

Науковий керівник:
Карпишин Наталія,
кандидат економічних наук, доцент
Західноукраїнський національний університет,
м. Тернопіль, Україна

ДИПЛОМАТІЯ ПІСЛЯВОЄННОГО ВІДНОВЛЕННЯ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ НА ЗАСАДАХ СТАЛОГО РОЗВИТКУ

Російська агресія нанесла економіці України колосальні збитки. У 2022 році вітчизняна економіка зазнала найглибшого падіння за історію України – реальний ВВП впав на 29,1% (за даними Національного банку України). Проте, завдяки високій здатності бізнесу та домогосподарств до адаптації, стійкості енергетичної системи та фінансової допомоги союзників країні вдалось зменшити падіння ВВП з прогнозованих 50% до 29%.

За даними Світового банку сума потреб, з урахуванням розмінування території, на повоєнне відновлення економіки України сягає 411 млрд. дол. США та продовжує збільшуватися [1]. З цієї суми, майже 22% - припадає на сферу транспорту, 17% - на житлово-комунальну сферу, 11% - на енергетику та 7% - на сільське господарство. Найбільше видатків потребуватиме енергетична галузь.

План відновлення України містить 15 національних програм, які певною мірою відповідають потребам країни у воєнний і післявоєнний період. «Представлений проєкт Плану відновлення містить п'ять принципів:

- негайний початок, поступовий розвиток;
- нарощування справедливого добробуту;
- інтеграція в ЄС;
- build back better (включаючи перехід до зеленої економіки);
- стимулювання приватних інвестицій та підприємництва» [2].

Запропоновані у Плані програми згруповані у три сектори:

- стратегічний імператив (інтеграція в ЄС, безпека, довкілля, енергетика);
- сприятливі фактори (доступ до екстреного фінансування, поліпшення бізнес-середовища, макрофінансова стабільність);
- рушії відновлення (модернізація житла, розвиток секторів економіки з доданою вартістю, освіти та інші)

План відновлення України фактично представляє собою майбутню синергію на шляху до інтеграції в ЄС. У ньому належним чином висвітлені завдання щодо інтеграції в ЄС, гармонізація українського законодавства до вимог Копенгагенських критеріїв; забезпечення взаємного доступу до ринків.

У напрямку макроекономічних прогнозів в Плані передбачено, «що річні темпи зростання реального ВВП будуть перевищувати 7% протягом наступних десяти років, а номінальний ВВП наблизиться до позначки у 500 млрд. дол. США у 2032 році» [3]. Заплановано також фінансування експортерів, у т. ч. через механізм Експортно-кредитного агентства, а також посилення інноваційної діяльності шляхом фінансового стимулювання співпраці виробників із науковими установами.

Процес повоєнного відновлення – це системна розбудова нової моделі інфраструктури та економіки країни, яка базується на принципах сталості та мінімізує наявні й майбутні ризики.

Партнери з ЄС та експерти з різних країн пропонують конкретні напрями та інструменти такого відновлення. Так, у прийнятому Єврокомісією у травні 2022 року Комюніке «Про допомогу та реконструкцію України» повідомляється, що процес реконструкції країни має відповідати європейському зеленому та цифровому порядку денному.

У цій співпраці передбачається чотири основні стовпи реконструкції:

- відбудова країни, зокрема відновлення інфраструктури в сфері охорони здоров'я, освіти та житлового фонду, а також цифрової та енергетичної стійкості відповідно до найновіших європейських політик і стандартів;

- продовження модернізації держави та її інституцій для забезпечення належного управління та верховенства права, надаючи адміністративну підтримку та технічну допомогу, у тому числі на регіональному та місцевому рівнях;

- реалізація структурного та регуляторного порядку денного з метою поглиблення економічної та суспільної інтеграції України із з ЄС;
- сприяння стійкій та інклюзивній економічній конкурентоспроможності, сталій торгівлі та розвитку приватного сектору;
- сприяння зеленому та цифровому переходу країни.

Отже, реконструкція має відповідати європейському зеленому та цифровому порядку денному; має зміцнювати стійкість і впроваджувати фундаментальні принципи верховенства права, в тому числі щодо боротьби з корупцією, судової системи, державного управління та ефективного управління.

Українська економіка має бути низьковуглецевою та енергоощадною, природоорієнтованою, мати ефективне та чисте виробництво, збалансоване споживання та базуватися на засадах спільної відповідальності, інноваційності, співпраці, солідарності, гнучкості та взаємозалежності. Впровадження Європейського зеленого курсу для України – кандидата в члени ЄС – стає обов’язковим.

Список використаних джерел

1. Світовий банк назвав суму, потрібну на відновлення України. URL: <https://suspilne.media/422325-svitovij-bank-nazvav-sumu-potribnu-na-vidnovlennia-ukraini/>.
2. «Зелене» повоєнне відновлення України: візія та моделі. Брунт записка. – Ресурсно-аналітичний центр. «Суспільство і довкілля» (2022). URL: https://dixigroup.org/wp-content/uploads/2022/08/green_recovery.pdf.
3. Богдан Т. План відновлення України: сильні та слабкі сторони. URL: https://lb.ua/blog/tetiana_bohdan/526637_plan_vidnovlennya_ukraini_silni.html.

Іванов Дмитро,
*кандидат наук з державного управління, докторант
Інститут агроекології і природокористування НААН,
м. Київ, Україна*

Науковий керівник:
Москаленко Анатолій,
*доктор економічних наук, професор
Інститут с.-г. мікробіології та АПВ НААН,
м. Чернігів, Україна*

ІНСТИТУЦІЇ В СУЧАСНІЙ СИСТЕМІ ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ

Сьогодні, в умовах військових дій та агресії росії багато питань та проблем відійшли на другий план. Це стосується, зокрема, і проблем формування інституціональних засад розвитку землекористування в сільському господарстві. В той же час, нема сумнівів, що після завершення бойових дій нам доведеться знову вирішувати ще швидше та наполегливіше ті проблеми які були перервані війною.

Слід відмітити, що головною проблемою, яка є основою фундаментальної невизначеності у встановленні взаємозв'язку між ринком та державою є відсутність чіткої межі між функціями різних інститутів та їх організаційними формами [1, с.7]. Класичне визначення сутності поняття інституту запропонував американський теоретик традиційного інституціоналізму у 1919 році У. Гамільтон: "Інститут - це мовний символ для кращої характеристики групи суспільних звичаїв. Вони означають переважний та постійний спосіб мислення, що став звичкою для групи або звичаєм для народу... Інститути встановлюють межі та форми людської діяльності. Світ звичаїв і звичок, до якого ми пристосовуємо наше життя, є переплетенням та безперервною тканиною інститутів" [2]. Американський економіст Т. Веблен називав інститутами звички й стереотипи мислення, що поділяються більшістю членів суспільства, звичний образ думки, керуючись яким живуть люди [3]. Інститути, на його думку, спочатку виникають на базі людських інстинктів і найпростіших потреб. Сприяючи їх задоволенню, вони здобувають самопідтримуючий характер і за принципом зворотного зв'язку формують стереотипи мислення.

Сьогодні виділяють дві течії в інституціональній теорії: нову інституціональну економічну теорію (NewIE) і неоінституціональну економічну теорію (NeoIE), підкреслюються їх принципово різні парадигми. Неоінституціоналізм характеризується як неокласичний підхід до аналізу інституціонального середовища, прояв економічного імперіалізму, модифікація і розширення неокласичної парадигми, доповнення і складова мейстріму. Новий інституціоналізм трактують по-різному: використання "цінного" у класичному інституціоналізмі та його продовження як сучасного інституціоналізму, наголошуючи на єдності предмета аналізу і відмінності в методах аналізу; "опозиційний" і альтернативний неокласицизм, здатний її замінити; спробу створення нової теорії інститутів, яка не пов'язана з постулатами неокласики і модифікує її жорстке ядро [4]. Також теорія інституціоналізму тісним чином взаємодіє з іншими науками. Пауелл Уолтер та Бромлі Патрісія стверджують, що замість того, щоб спілкуватися один з одним, неоінституціоналісти повинні звернути увагу на ідеї, які можна отримати за допомогою інших підходів. Одним із таких кроків, на їх думку, є нещодавні дослідження на стику теорії соціального руху та неоінституціоналізму [5].

Існують різні думки відносно впливу характеру інститутів на економічний розвиток. Так, китайський економіст Ха-Джун Чанг висловив свою точку зору відносно дискусії про інститути та економічний розвиток [6]. Він стверджує, що ця дискусія страждає від низки теоретичних проблем, а саме – нехтування причинно-наслідкових зв'язків від розвитку до інституцій, нездатність побачити неможливість вільного ринку та переконання, що найвільніший ринок і найсильніший захист прав приватної власності є найкращими для економічного розвитку. Крім того, він відмічає що передбачувані докази переваги «лібералізованих» інститутів надто покладаються на перехресні економетричні дослідження, які страждають від дефектних концепцій, хибних вимірювань і неоднорідних вибірок. В даному випадку зазначена позиція дійсно суперечить концептуальним принципам лібералізму, на яких базується інституціональна економіка.

Об'єктом дослідження також стали роль і місце інституцій у формування екологічної політики. Д. Гринвуд та Р. Холт стверджують, що нова інституційна економіка зробила важливий внесок у розвиток порядку денного екологічної економіки [7]. Концептуалізація екологічних проблем є центральним елементом для розуміння їх природи. Автори демонструють у своєму дослідженні як еволюційні теорії та теорії колективних дій пропонують взаємодоповнюючі погляди на вибір і зміну інституцій екологічного управління. Їх висновок полягає в тому, що нова інституційна екологічна економіка має найбільшу відносну перевагу в аналізі розробки, впровадження та ефективності рішень екологічного управління.

А. Агравал зауважує, що адаптація до зміни клімату є надзвичайно локальною, і її ефективність залежить від місцевих і позалокальних інституцій, за допомогою яких структуруються стимули для індивідуальних і колективних дій. Інституційні механізми структурують ризики та чутливість до кліматичних небезпек, сприяють або перешкоджають індивідуальним і колективним реакціям і формують результати таких реакцій. Тому розуміння того, як вони функціонують у зв'язку з кліматом та його впливом, є ключовим компонентом у розробці втручань, які можуть позитивно вплинути на адаптаційну здатність і адаптаційні практики бідних верств населення [8].

Серед сучасних економістів-аграрників слід відмітити роботи з питань інституцій О. Шпикуляка [9]. Автор зазначає, що інституціональна система регулювання ринку – це сукупність інституцій та інститутів ринкового й державного впливу на відносини економічних агентів у системі «виробництво-обмін-розподіл-споживання». Регулювання ринку, а також формування його інституціональної структури здійснюється державою на макро-, а інколи й на мікрорівні (поведінка фірм і домогосподарств). В Україні галузеве (аграрний ринок і сільське господарство) регулювання здійснюють інститути або органи, які у правовому полі можуть впливати на ринок.

Подальше формування ринкового інституціонального середовища вимагає від держави спрямування аграрної політики на забезпечення адаптованих до вітчизняних реалій механізмів взаємодії економічних агентів. В основі цього процесу має бути інституціоналізація соціально-економічних відносин, результативною ознакою якої повинні стати: раціональний розподіл-використання ресурсів аграрної сфери; ринкове ціноутворення на продукцію; функціональна й доступна інфраструктура; підвищення соціальних стандартів життя на селі [10]. Також підкреслюється, що практика аграрних реформ в Україні довела необхідність докорінної перебудови всієї системи економічних відносин, яка охоплює одночасно виробництво, розподіл, обіг і споживання сільськогосподарської продукції [11].

Таким чином, проблеми інститутів та інституцій вже на протязі більше століття залишаються в центрі уваги економістів. Це має під собою значні підстави. Від того як будуть взаємодіяти між собою їх різні елементи в значній мірі буде визначатися і економічний добробут нації, стан справ в різних галузях. Саме тому вважаємо необхідним присвятити даній проблематиці подальші дослідження.

Список використаних джерел

1. Ульяновченко О.В. Герасименко Ю.С. Формування інституціонального середовища виробництва екологічно орієнтованої продукції в аграрній сфері. Дрогобич: ПП «Кололо», 2022. 224 с.
2. Вільямсон О. Економічні інституції капіталізму: фірми, маркетинг, укладання контрактів. Київ: АртЕК", 2001. 472 с.
3. Веблен Т. Теория праздного класса. М: Прогресс, 1984. 202 с.
4. Родіонова Л. Інституціональна економічна теорія: базові концепції та сучасний стан інституціонального знання. *Вісник Тернопільського національного економічного університету*. 2014. Вип. 3, С. 161-176.
5. Powell, Walter Bromley, Patricia. New Institutionalism in the Analysis of Complex Organizations. *International Encyclopedia of the Social & Behavioral Sciences*. 2015. 10.1016/B978-0-08-097086-8.32181-X.
6. Ha-joon Chang. (2011). Institutions and Economic development: theory, Policy and History. *Journal of Institutional Economics*. 2011. 7(04), P. 473–498. URL: <https://doi.org/10.1017/s1744137410000378>.
7. Greenwood D. T., Holt R. P. F. (2008). Institutional and Ecological Economics: The Role of Technology and Institutions in Economic Development. *Journal of Economic*. 2008. Issues, 42(2), P. 445–452.
8. Agrawal A. The Role of Local Institutions in Adaptation to Climate Change. 2008. URL: <https://doi.org/10.1596/28274>
9. Шпикуляк О. Г. Інституціональні аспекти регулювання аграрного ринку. *Економіка АПК*. 2008. № 5. С. 114–121.
10. Шпикуляк О. Г. Інституції аграрного ринку. Київ: ННЦ «ІАЕ» УААН, 2009. 470 с.
11. Малік М. Й. Інституціональні особливості розвитку і регулювання аграрного підприємництва. *Збірник наукових праць ВНАУ*. 2010. № 3. С. 4–13.

Карпишин Наталія,

кандидат економічних наук, доцент

Західноукраїнський національний університет,

м. Тернопіль, Україна

Гуцалюк Дмитро,

магістрант, освітня програма

«Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії»

Західноукраїнський національний університет,

м. Тернопіль, Україна

СУЧАСНІ ПРІОРИТЕТИ ЕНЕРГЕТИЧНОЇ ПОЛІТИКИ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ

Одним із серйозних кроків реформування енергетичної галузі в ЄС стало прийняття Європейською комісією в травні 2022 року стратегічно важливого документу «Зовнішня енергетична діяльність ЄС у світі, що змінюється» («EU

external energy engagement in a changing world»), який визначав основні вектори зовнішньої енергетичної політики ЄС на найближче майбутнє [1]:

1. Зміцнити енергетичну безпеку, забезпечити стійкість і стратегічну автономію з допомогою диверсифікації енергопостачання в ЄС і підвищення енергозбереження та ефективності.

2. Прискорити глобальний перехід до зеленої енергії з метою забезпечення стійкої та доступної енергії для ЄС та світу.

3. Підтримати Україну та інші країни, які прямо чи опосередковано постраждали від російської агресії.

4. Сприяти довгостроковому міжнародному партнерству щодо популяризації чистої енергетики у всьому світі.

Одночасно із зазначеною стратегією, було прийнято план REPowerEU, в якому було встановлено нові вимоги зміст яких в тому, що енергетична система Європи буде підвищувати свою ефективність і швидшими темпами переходити на зелені джерела енергії, ніж очікувалося до початку агресії Росії проти України [2].

Питання диверсифікації поставок газу в ЄС спричинене тим, що Росія була найбільшим постачальником газу в Європу, тому головною метою Плану REPowerEU якомога швидше припинення залежності ЄС від російського газу. Більшу частину попиту на газ планувалося заміщати відновлюваними джерелами енергії, джерелами енергії з низьким вмістом вуглецю, завдяки заходів енергоефективності та економії. Решту потреби в природному газі мають покривати за рахунок диверсифікації постачальників.

Впродовж наступних років ЄС планує збільшувати імпорт газу з неросійських джерел: в основному зрідженого (скрапленого) природного газу (СПГ). З цією метою ЄС запустив Енергетичну платформу ЄС для об'єднання попиту, координації використання інфраструктури та ведення переговорів з міжнародними партнерами для сприяння спільним закупівлям газу та водню.

Також одним із напрямків енергетичної політики ЄС є посилення співпраці з Єгиптом та Ізраїлем, Японією, Катаром та Кореєю з питань енергопостачання в Європу.

Щодо трубопровідного газу, то планується збільшити поставки до Європи з Норвегії, Алжиру та Азербайджану та підвищити потужність Трансадриатичного газопроводу (ТАР) збільшить постачання газу до ЄС і країн Західних Балкан.

Країни Африки на південь від Сахари, зокрема Західної Африки, такі як Нігерія (яка вже забезпечувала 15% імпорту в ЄС у 2021 році), Сенегал і Ангола також мають стати активними партнерами у постачанні СПГ.

Одним з найважливіших завдань енергетичної політики ЄС є зменшення залежності від російського імпорту енергоносіїв, крім газу. Доставляючи 8 млн. барелів щодня, Росія є найбільшим у світі експортером нафти. Тому, її вторгнення в Україну створило нестабільність та невизначеність на світовому ринку нафти, коли ціни час від часу наближалися до історичного максимуму в 150 доларів США за барель.

ЄС працює зі своїми міжнародними партнерами, щоб забезпечити достатню кількість поставок нафти в усьому світі за доступними цінами. Разом

із групою міністрів енергетики G7 ЄС закликає країни-виробники нафти розглянути можливість збільшення поставок на світовий ринок, використовуючи повною мірою наявні резервні потужності.

В даному контексті основними заходами енергетичної політики ЄС є:

- співпраця з G7, G20 та з іншими міжнародними форумами, а також на двосторонній основі з відповідними країнами для забезпечення належного постачання та ефективно функціонуючого ринку нафти;
- продовження діалогу з Організацією країн-експортерів нафти (ОПЕК) для забезпечення стабільності та доступності на ринку нафти;
- координація реакції ЄС на тиск на нафтові ринки, включно з потенційним вивільненням запасів нафти в рамках спільних дій МЕА або реакції ЄС на перебої в постачанні;
- прискорення диверсифікації поставок палива для АЕС, у тому числі у співпраці з ЄВРАТОМом.

Пріоритетом енергетичної політики ЄС також є питання енергозбереження з метою скорочення попиту на нафту та газ у короткостроковій перспективі.

Список використаних джерел

1. Зовнішня енергетична стратегія ЄС. EU external energy engagement in a changing world. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=JOIN:2022:23:FIN>.
2. REPowerEU Plan. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=COM:2022:230:FIN>.
3. Energy policy. URL: https://en.wikipedia.org/wiki/Energy_policy.

Колоша Валерій,

кандидат економічних наук, докторант

*Інститут агроєкології і природокористування НААН,
м. Київ, Україна*

Науковий керівник:

Москаленко Анатолій,

доктор економічних наук, професор

*Інститут с.-г. мікробіології та АПВ НААН,
м. Чернігів, Україна*

ЦИРКУЛЯЦІЙНА ЕКОНОМІКА В СИСТЕМІ СУЧАСНИХ ПОГЛЯДІВ НА ЕКОНОМІЧНИЙ РОЗВИТОК

Починаючи з другої половини двадцятого століття світ почав стрімко змінюватись в бік глобалізації та соціального розвитку. Успіхи в економіках європейських країн та Японії поставили нові питання та проблеми щодо подальшого розвитку. Одним з них була проблема сталого розвитку, тобто взаємозв'язку економічного розвитку з соціальним розвитком та екологічними проблемами.

Початок теорії сталого розвитку можна зв'язати з роботами В. Вернадського, який вперше висунув концепцію ноосфери, в основі якої лежить ідея гармонізації взаємодії суспільства та природи [1]. Він вважав, що «людство, взяте в цілому, стає потужною геологічною силою, яка визначає нову геологічну еволюційну зміну біосфери», і попереджав про небезпеку, приховану у формуванні ноосфери. В сучасному світі дана теорія фактично в новій інтерпретації з'явилась на початку 70-х років минулого століття. У 1972 році в Стокгольмі відбулась Конференція ООН із навколишнього середовища. На ній було заявлено про включення до програми дій на урядовому рівні заходів щодо вирішення проблем деградації навколишнього природного середовища й прийнято програмну заяву учасників. У тому числі й рекомендацію для генеральної асамблеї ООН про створення програми ООН із навколишнього середовища.

Звіт Всесвітньої комісії ООН з навколишнього середовища і розвитку в 1987 р., конференція ООН з проблем навколишнього середовища і розвитку в Ріо-де-Жанейро в 1992 р. продемонстрували світу катастрофічність глобальної екологічної ситуації, яка могла б стати вибухом вже у XXI ст. Незаперечна необхідність практичних кроків щодо зміни ситуації на краще призвела до принципово нової та фундаментальної стратегії економічного зростання, в основу якої було покладено ідею динамічної рівноваги як розвиток у межах господарської єдності природного середовища, що не вносить незворотних змін у природу і не створює загрози для тривалого існування людини як біологічного виду [2].

Важливе значення у формуванні концептуальних поглядів на сталий розвиток та циркулярну економіку мають напрацювання Ендрю Хоффмана, який стверджує про зміну епохи корпорацій, що інтегрують сталі практики, на нову епоху, де корпорації активно трансформують ринок, роблячи його більш сталим [3]. Тож циркулярна економіка спрямована на досягнення екологічної, економічної та соціальної мети, кожна з яких розкривається через призму сталого розвитку. Так, екологічною метою циркулярної економіки є зменшення споживання вихідних матеріалів та енергії, а також відходів та викидів шляхом застосування матеріальних циклів на основі відновлюваних джерел енергії. Економічною метою циркулярної економіки є зменшення витрат на сировину та енергію в системі економічного виробництва-споживання, управління відходами та витрати на контроль викидів, ризики (екологічне) законодавство / оподаткування та суспільний імідж, а також впровадження нових конструкцій продукції та ринкових можливостей для бізнесу. Соціальною метою є економіка спільного використання, збільшення зайнятості, демократичне прийняття рішень та більш ефективного використання людського капіталу через кооперативи та громади [4.]

З точки зору С. Страпчук каталізатором реконструкції способів господарювання та найпотужнішим кроком до сталості є циркулярна економіка [5]. Далі автор підкреслює, що базуючись на релевантних академічних джерелах досліджень, слід вважати циркулярну економіку відновлювальною системою, де використання первинних джерел, відходів та витоків енергії мінімізується

шляхом звуження матеріальних та енергетичних контурів з обов'язковим урахуванням сприяння освіті сталого споживання.

Таким чином, необхідно зазначити наступне. По-перше, в сучасному світі проблематика економічного розвитку не розглядається окремо від проблем соціального та екологічного розвитку. По-друге, концепції сталого розвитку та циркуляційної економіки є доповнюючими та такими які мають всі перспективи стати базовими для більшості країн. З нашої точки зору, циркуляційна економіка є складовою концепції сталого розвитку, як така яка об'єднує економічний розвиток та формування принципів відновлюваної економіки, в першу чергу з точки зору витрат енергії. В сільському господарстві цей принцип може бути поширений на відновлення родючості ґрунтів та збереження біорізноманіття. Саме під таким зором її слід розглядати у взаємозв'язку з сталим розвитком.

Список використаних джерел

1. Стратічук Н.В. Сталий розвиток - виклик людства глобальними загрозами. *Таврійський науковий вісник*. 2014. Вип. 87. С.184–189 с.
2. Hoffman, A. The next phase of business sustainability. *Stanford Social Innovation Review*. 2018. №16 (2) P. 34-39.
3. Korhonen J., Honkasalo A., Seppälä J. Circular economy: the concept and its limitations. *Ecological Economics*. 2018. № 143. P. 37–46. doi:10.1016/j.ecolecon.2017.06.044.
4. Страпчук С. І. Сталий розвиток та циркулярна економіка: порівняння концепцій. *Вісник ХНАУ. Серія : Економічні науки*. 2020. № 4(1). С. 114-128.

Кримчук Аліна,
магістрантка, освітня програма
«Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії»
Західноукраїнський національний університет,
м. Тернопіль, Україна

Науковий керівник:
Тулай Оксана,
доктор економічних наук, професор
Західноукраїнський національний університет,
м. Тернопіль, Україна

ГЕОПОЛІТИЧНІ АСПЕКТИ РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ

Суцільне вторгнення Росії в Україну є однією з головних тем сьогодення. Незалежність української держави та українські почуття серед її громадян вважаються ідеологічною загрозою російській владі, і цим пояснюється не лише початок неочікуваної війни, а й багаторічна геноцидна політика російської влади проти українців.

Повномасштабне вторгнення Російської Федерації в Україну стало викликом не лише українському суспільству, а й світовому порядку:

демократичним принципам і тим, які пропагують і намагаються відстоювати європейські уряди. Крім того, російське вторгнення виявило прогалини в минулих і теперішніх дослідженнях країн Східної Європи та вразливість до російської пропаганди, що протягом десятиліть впливало на імідж республік колишнього Радянського Союзу у світі. Отже, анексія українських територій призвела не до негайного й одностайного засудження Росії, а радше до аналізу та дискурсу щодо причин такої ситуації [2, с. 53].

Європейські та американські дослідники погоджуються, що вторгнення Російської Федерації в Україну у 2022 році є критичною подією для західних країн, особливо європейців, для міжнародного порядку та безпеки – це вимагає ефективних заходів для підтримки захисту суверенітету та територіальної цілісності України. Водночас заходи, які вживає Захід, мають бути поміркованими та не містити ризику посилення конфліктів на міжнародному рівні [1]. Тому більшість країн світу підтримують Україну в її справедливій боротьбі з російською агресією, хоча деякі дотримуються нейтралітету. Однак очевидно, що ця війна вимагає серйозних інституційних змін на міжнародному рівні, оскільки багато міжнародних організацій не виконують своїх обов'язків.

Організація Об'єднаних Націй, яка має забезпечувати мир і стабільність у всьому світі, хоч і засуджує агресію Росії проти України, але не може зупинити Російську Федерацію, тому що вона не має ефективного управління. Крім того, Росія досі є членом Ради Безпеки ООН, хоча як країну-агресора її було звідти виключено одразу після вторгнення. Тому ООН потребує радикального перезавантаження.

Російсько-українська війна триває вже більше ніж рік. Путін, який хотів захопити Україну за три дні, зробив значний прорахунок. Україна не тільки встояла, але й завдала великої шкоди «непереможній російській армії». Путін припустився серйозних помилок:

1) не врахував силу та обороноздатність української армії, а головне – волелюбний дух українського народу, який, на думку багатьох, успішно воював і виборював незалежність і продовжує це робити;

2) керівник Кремля недооцінив корумповану та продажну російську армію. Крім того, моральний дух російської армії дуже низький, тому що вони воюють в чужій країні, місцеві люди їх ненавидять;

3) керівництво Кремля не врахувало інтеграцію західних країн, які швидко запровадили жорсткі санкції проти росії, а після офіційного оголошення про злочинні вбивства мирного населення санкції були посилені.

Жодна країна не хоче відкрито підтримувати країну-агресора, яка злочинно знищує мирний народ України [4, с. 243]. Особливістю України та її народу в новому світовому порядку є те, що саме народ бореться за свою свободу, демократичні цінності та права людини, що може бути прикладом для інших країн світу.

Майбутня перемога України – це перемога цивілізації над варварством, тому що російська армія абсолютно варварська, без жодних моральних і правових обмежень вбиває, катує, грабує українських громадян [3, с. 26].

Отже, повномасштабне вторгнення Росії в Україну показало невігластво світової спільноти щодо жорстокості російської політичної системи, яка

бореться проти будь-якої видимості демократії. Спотворення минулого, стирання історичних свідчень і натомість створення міфу, який прославляє Росію та посиляється на чужу історію – тактика російської пропаганди.

Підсумовуючи, слід зазначити, що більшість країн світу підтримують Україну в її справедливій боротьбі з російською агресією, хоча деякі дотримуються нейтралітету. Однак, оскільки ця війна показала, що багато міжнародних організацій не виконують покладених на них завдань, стає зрозумілою необхідність серйозних інституційних змін на міжнародному рівні в мінливих умовах системи світової безпеки.

Список використаних джерел

1. Геополітичні аспекти впливу на хід війни РФ проти України. URL: <https://niss.gov.ua/doslidzhennya/natsionalna-bezpeka/heopolitychni-aspekty-vplyvu-na-khid-viyny-rf-protu-ukrayiny>
2. Зозуля І. В. Глобальний, регіональний та національний виміри російсько-української війни. *Форум Права*. 2023. № 1 (74). С. 52-67.
3. Чупрій Л. Геополітична підтримка України в умовах повномасштабної російської агресії. *Збірник наукових праць*. Випуск 1 (30), 2023. С. 22-32.
4. Чупрій Л. Формування нової геополітичної картини світу в умовах повномасштабної російсько-української війни. *Українознавство*. №86. 2023. С. 242-253.

Lytvynko Alla,

*доктор історичних наук, провідний науковий співробітник
G.M. Dobrov Institute for Scientific and Technological Potential and Science
History Studies NAS of Ukraine*

NATIONAL ACADEMY OF SCIENCES OF UKRAINE IN THE PERIOD OF RUSSIAN INVASION

Russian invasion caused environmental, social, economic, medical and psychological problems in Ukraine. The damage to Ukraine's economy from destruction of infrastructure exceeds \$ 105.5 billion. The total economic loss is \$ 564-600 billion.

As a result of the war, key challenges arose in the scientific sphere: weakening the human resources and ties between the scientific and industrial spheres, destroying a scientific infrastructure, significantly reducing the financial and resource support, expansion of research on the defense and security of the country and the development of strategic sectors of the economy. It will be important to restore the environment, rebuild infrastructure, overcome the social consequences of military aggression, restore industrial production and introduce innovative technologies, analyze Ukraine's energy, information and cybersecurity spheres, agrarian business, climate and education during the war.

Now the work of institutions of the National Academy of Sciences of Ukraine was significantly complicated. Luhansk Nature Reserve, Black Sea Biosphere Reserve

and Kherson Hydrobiological Station is now in the territories captured by Russia. Institutes in Kyiv, Kharkiv, Mykolaiv and Sumy, Chernobyl Institute for the Safety of Nuclear Power Plants were damaged. At the same time, it is important to use the historical experience of the Academy, which is the main scientific and technological platform of the country, in particular in new sections of mathematics, chemistry, biology, medicine, nanostructure research and nanotechnology development; radiophysics of millimeter and submillimeter ranges; immunobiotechnology, biosensors and molecular diagnostics; plant biotechnology and biophysics, biodegradation technologies; cryobiology and cryomedicine; neurophysiology; computer science, micro- and optoelectronics; aerospace technology.

In connection with this on May 4, 2022, the First Vice President of the National Academy of Sciences of Ukraine Volodymyr Horbulin met with the Commander-in-Chief of the Armed Forces of Ukraine General Valery Zaluzhny. The main topics of conversation were the development of the Armed Forces of Ukraine and the domestic defense industry. Experts suggested a strategy for how to act in the new conditions of Ukraine. The first is a political decision to refine the cruise missile - up to a range of 500 km. Ukraine needs a shield, this preliminary project was successfully defended in 2016. There is also an opportunity to create a hypersonic aircraft [1].

On April 21, 2022, by the Decree of the President of Ukraine № 266 the National Council for the Recovery of Ukraine from the Consequences of War was established. Its purpose is to develop a plan for the post-war reconstruction and development of transport, medical, social, communal, industrial and housing infrastructure, energy infrastructure, communications, military infrastructure and the military-industrial complex; structural modernization of the economy, overcoming unemployment, supporting families with children and vulnerable groups in difficult life circumstances, preservation of cultural heritage sites. For the participation of the National Academy of Sciences of Ukraine in the preparation for the National Council for the Recovery of Ukraine proposals On May 4, 2022, the Commission for the Restoration and Development of Ukraine in the war and postwar periods has been organized in the Academy.

Now Academy is conducting research deals with a strengthening the defense capabilities and security of the country and studying the social consequences of the war. The result was the creation of the first domestic models of transparent armor that meet NATO standards, X-band radar station and drone detection system, camouflage composite coatings, new elements of radio and optoelectronics for weapons. Developments are aimed at improving the tactical and technical characteristics of ammunition, missile systems, the level of ballistic protection, the survivability of equipment. Biomaterials for bone regeneration, modern cryopreservation technology for blood cells, hemostatic agents and bandages for complex burns and wounds have been developed for military medicine. New functional substances and materials of chemical production, cybersecurity of critical infrastructure objects, ultrasonic methods of surface modification and diagnostics of new metallic materials are being developed.

For example, Paton Electric Welding Institute handed to the Ukrainian army modern high-tech optical devices. It handed over to the National Military Medical Clinical Center and the hospital on of Zhytomyr Region devices for welding living

tissues PATONMED and instruments for surgery. Paton Electric Welding Institute also gave welding materials for repair and restoration battalions to the Armed Forces of Ukraine. Another 300 kg of welding materials were donated for the needs of the Territorial Defense of Kyiv.

The Institute of Renewable Energy gave an autonomous portable solar power plant for use in combat. Despite the shelling and destruction of the V.M. Bakul Institute of Superhard Materials as a result of a missile strike by the Russian armed forces, it conducts fundamental and applied research. The institute has developed technologies for the production of 5th class bulletproof vests from silicon carbide, production of boron carbide bullets for bearings, mortar barrels and grenade launchers.

Results of the International Research and Training Center for Information Technologies and Systems of the National Academy of Sciences and the Ministry of Education and Science of Ukraine have been received within the Target Scientific and Technical Program of Defense Research of the National Academy of Sciences of Ukraine. The Center's developments were adopted by the State Border Guard Service of Ukraine and the Armed Forces of Ukraine. Domestic unmanned aerial vehicles, whose onboard equipment includes systems developed by the Center, find up-to-date intelligence in all areas of combat operations and adjust artillery fire.

Список використаних джерел

1. Попри обстріл і руйнування, ми зберегли можливість проводити фундаментальні і прикладні дослідження. URL: <https://www.facebook.com/103443265296040/posts/303880451918986/>.
2. Повідомлення НАН України. Національна академія наук України. URL: <https://www.nas.gov.ua/UA/Messages/Pages/View.aspx?MessageID=8827>.

*Луців Дмитро,
бакалаврант, освітня програма «Міжнародна інформація»
Національний університет «Львівська політехніка»
м. Львів, Україна*

*Науковий керівник:
Гулай Василь,
доктор політичних наук, професор,
завідувач кафедри міжнародної інформації
Національний університет «Львівська політехніка»
м. Львів, Україна*

ПРИДБАННЯ «ТВІТТЕРУ» ІЛОНОМ МАСКОМ ЯК ЗАГРОЗА ПУБЛІЧНІЙ ДИПЛОМАТІЇ УКРАЇНИ У ЦЬЙ СОЦІАЛЬНІЙ МЕРЕЖІ

Одним із напрямків публічної дипломатії України є її діяльність у соціальній мережі Twitter. В рамках цифрової дипломатії використовуються соціальні мережі, блоги і подібні медіа-майданчики у глобальній мережі. Серед них Twitter є важливим каналом політичної комунікації. Так, журналістка Єва

Гардер вважає, що серед всіх соціальних мереж в світі саме Twitter є найбільш важливою, оскільки в ній змінюється «обличчя» зовнішньої політики країни. Як соціальна мережа, Twitter був створений у 2006 р. Джеком Дорсі і швидкими темпами почав набирати популярності серед громадськості.

Поширеною в дипломатичній практиці ця мережа мікроблогів стала ближче до 2011 р. Саме тоді виник термін «Твіттер-дипломатія». Маттіас Люфкенс, вивчаючи дипломатію в соціальних мережах, запропонував ввести даний термін для характеристики використання Twitter саме главами держав, керівниками міжнародних урядових організацій та дипломатами для зближення позицій з міжнародних питань. Відповідно до дослідження інформаційно аналітичного порталу Twiplomasy, станом на 2018 р. 98% з 193 держав членів ООН мають офіційну присутність на платформі. Уряди лише шести країн, а саме - Лаосу, Мавританії, Нікарагуа, Північної Кореї, Свазіленду та Туркменістану, не мають офіційної присутності на платформі. Дослідження BCW (Burson Cohn & Wolfe) 2018 р. визначило 951 акаунт в Twitter, з яких 372 особистих і 579 інституційних акаунти - голів держав і урядів, а також міністрів закордонних справ 187 країн. Міністерства закордонних справ продовжують розширювати свої цифрові дипломатичні мережі, заохочуючи свої місії та послів у всьому світі ставати активними у соціальних мережах [1].

Український сегмент твіттеру раніше міг здаватися надто мемним або ж виглядав як поле для запеклих дискусій на будь-яку тему. З лютого 2022 року градус цих дискусій виріс, а мережу ще й стали використовувати для успішного збору донатів і донесення правди про російсько-українську війну. Твіттер став важливим важелем впливу українців на світових політиків і свідому західну аудиторію, яка слідує за політичною ситуацією й може створювати й поширювати важливі для нас наративи у своїх країнах. На відміну від України, де політичні баталії зазвичай розгортаються у мережі Facebook, західний світ надає перевагу Твіттеру. Вони навіть назвали таку діяльність **твіттер-дипломатією**.

Якщо говорити про українську дипломатію в цій мережі, то слід зазначити, що українські політики значно недооцінюють цю платформу. Як свідчать дослідження ЧЕСНО, є низка народних депутатів, які успішно розвивають Twitter і впливають на міжнародні ЗМІ та їхню аудиторію. Найбільш ефективно його використовують Леся Василенко, Кіра Рудик та Петро Порошенко [2].

Разом з тим є й ті, хто має багато підписників у Twitter, але давно покинув свій акаунт. Так, у експрем'єрки Юлії Тимошенко понад 200 тис. підписників, але свій Twitter вона не веде з 2014 року. Саме тому її немає у рейтингу. Рух ЧЕСНО зафіксував 53 неактивні акаунти депутатів. Це майже половина існуючих сторінок парламентарів. Лише кожен четвертий народний депутат нині активно веде сторінку в Twitter. Здебільшого українські урядовці та депутати пишуть про російські воєнні злочини та закликають міжнародних партнерів надавати Україні фінансову та військову допомогу. Проте є ще один важливий аспект: присутність українських політиків у Twitter важлива через особливості самої платформи [2].

Рис. 1. Українські політики у Твіттер

Після покупки компанії Ілоном Маском з російських урядових акаунтів зняли обмеження, які були введені після 24 лютого минулого року. Проте це не все – нещодавно з'ясувалося, що англійські дописи, які стосуються російської війни в Україні, визначаються алгоритмами як хибна інформація. Це значно зменшує охоплення цих твітів та ускладнює інформаційне протистояння російській агресії. Twitter послабив обмеження на облікові записи державних медіа Росії та Китаю, такі як RT.com і Global Times, запроваджені у 2020 році. Дослідження вихідного коду Twitter показало, що його алгоритм знижує охоплення публікацій, пов'язаних з кризою в Україні [3].

У квітні минулого року, через кілька тижнів після того, як російські війська увійшли в Україну, Twitter заявив, що «не розширюватиме та не рекомендуватиме державні облікові записи, що належать державам, які обмежують доступ до вільної інформації та беруть участь у збройному міждержавному конфлікті», заявивши, що ця політика миттєво поширюється на російські урядові облікові записи. Зазначається, що це означатиме, що облікові записи не будуть рекомендовані для пошуку, домашньої хронології та інших частин сервісу. Проте тести, проведені The Telegraph, показали, що російські державні облікові записи відображаються вгорі деяких результатів пошуку та з'являються в пропозиціях інших облікових записів. Твіти російського уряду з'являлися в алгоритмічно керованій стрічці «Для вас» Twitter для новоствореного облікового запису, навіть якщо він не підписувався на них [3].

Європейський союз теж не залишився осторонь тих змін, які впроваджує Ілон Маск. Єврокомісія оприлюднила дослідження про те, що платформа X (колишній Twitter) Ілона Маска сприяла поширенню російської пропаганди про війну Росії проти України.

Згідно з дослідженням, яке тривало рік, попри добровільні зобов'язання вжити заходів проти російської пропаганди з боку найбільших соціальних

мереж, включаючи Meta, російська дезінформація проти України процвітала. «Протягом 2022 року аудиторія та охоплення пов'язаних із Кремлем облікових записів у соціальних мережах суттєво зросли по всій Європі. Попередній аналіз свідчить, що охоплення та вплив підтримуваних Кремлем облікових записів ще більше зросли у першій половині 2023 року, зокрема через руйнування стандартів безпеки Twitter», – зазначили у Єврокомісії.

Підсумовуючи все вище сказане, стає зрозуміло, що Україна і світ зіткнулися з великою проблемою, адже дезінформація продовжує процвітати у соціальній мережі X. Поряд з тим, Ілон Маск на свою багато мільйонну аудиторію продовжує просувати негативні наративи щодо України. Все це впливає на сприйняття нашої держави у світовій спільноті і може негативно вплинути на загальний імідж України.

Список використаних джерел

1. Twiplomacy study 2018. URL: <https://twiplomacy.com/blog/twiplomacy-study-2018/#>
2. Чому для України важливо, щоб політики розвивали свій Twitter? URL: <https://www.pravda.com.ua/columns/2023/04/25/7399324/>
3. Putin's Twitter account resurfaces as Russia comes in from the cold. URL: <https://www.telegraph.co.uk/technology/2023/04/07/elon-musk-twitter-lifts-restrictions-putin-kremlin-russia/>

Павлюх Марія

*кандидат наук із соціальних комунікацій
Національний університет «Львівська політехніка»,
м. Львів, Україна*

МІЖНАРОДНИЙ НАУКОВИЙ ПІДХІД ДО ДОСЛІДЖЕННЯ ГЕНДЕРНОЇ ПСИХОЛОГІЇ ЛІДЕРСТВА

Актуальність дослідження гендерних аспектів лідерства зумовлене існуючим протиріччям між наявними уявленнями про моделі лідерської поведінки чоловіків і жінок та існуючими запитамі щодо поведінки лідерів жінок і лідерів чоловіків. Науковий дискурс, пов'язаний із питанням лідерства, диктує необхідність пояснення суперечливих емпіричних даних, потребу у створенні системної концепції жіночого лідерства, яка б мала практичне значення для сучасності [3, с. 19].

У різних сферах управлінської, політичної діяльності та бізнесу за останні роки зросла частка жінок, які займають керівні посади. Жінки активно беруть участь у роботі органів виконавчої та законодавчої влади, у процесі прийняття управлінських та політичних рішень. Кількісна перевага жінок помітна у таких сферах, як медицина та охорона здоров'я, освіта, соціальна робота, гуманітарні науки, культура, сфера послуг та інформації. Однак, як і раніше, жінки складають меншість на середній і вищій ланках управління [3, с. 20].

Науковці: *Коваленко Д., Школяр М.* подають загальні міфи щодо професійної придатності жінок: «жінка не така розумна»; «жінкам простіше зробити кар'єру»; «кар'єра – це доля самотніх жінок»; «у бізнесу не жіноче обличчя»; «жінки не достатньо честолюбні»; «керувати повинен чоловік»; «будуючи кар'єру, вона втрачає жіночність»; «жінки не хочуть робити кар'єру»; «жінки дуже залежні»; «сім'я і кар'єра – несумісні»; «кар'єра, звичайно, жіночого роду, але справа це чоловіча»; «шукайте жінку в мистецтві»; «деяким жінкам дістався чоловічий розум, а деяким чоловікам – жіноча зовнішність»; «досягнення жінок обернено пропорційні до їхньої краси»; «страх лідерства» тощо. Ці стереотипи ґрунтуються на фізіологічних, психологічних особливостях жінок, деякі з них великою мірою перебільшені, мають характер упереджень та неактуальні з точки зору сучасних соціокультурних умов [4; с. 185].

Гендерна психологія лідерства як науковий напрям почала інтенсивно формуватися під впливом феміністського руху із середини 1970-х років ХХ ст., насамперед американськими та європейськими вченими. Здебільшого, лідерство вивчалось в ділових групах або в групах з інтимними відносинами (сім'я, закохані). Негативне ставлення до жіночого лідерства традиційно проявляли прихильники фрейдизму [2, с. 267]. Жінка-лідер у чоловічому діловому світі й взагалі, коли перебуває в чоловічій групі, грає одну із чотирьох неформальних ролей: 1) «матері» – від неї чекають емоційної підтримки, а не ділової активності; 2) «спокусниці» для начальника, що викликає обурення в колег-чоловіків; 3) «іграшки, талісмана» – милої, але не ділової жінки, що приносить удачу; 4) «залізної леді», що володіє нежіночою жорсткістю, внаслідок чого буває найбільше ізольованою від групи [4, с. 186].

М. Рудько вважає, що в управлінні персоналом жінка-керівник більше уваги приділяє відносинам між членами колективу, її більше хвилює сфера міжособистісних відносин, ніж керівника-чоловіка. Жінка більш тонко реагує на морально-психологічний клімат у колективі. У взаєминах із зовнішнім середовищем жіночий стиль управління відрізняється гнучкістю, ситуативністю, умінням адаптуватися до обставин. Діяльність жінки-менеджера спрямована на послідовні, поступові перетворення без орієнтації на миттєвий результат. Існують 3 напрями гендерних досліджень в області лідерства (*А. Кузьмін, А. Веселовська*): 1. Гендерний фактор вважається головним; 2. Перевага надається лідерським якостям; 3. Обидва аспекти розглядаються, як рівноправні.

До **першої області** відносять наступні концепції: *Концепція гендерного потоку*, (Б. Гутек), яка вважала фактор статі домінуючим. Тут сприйняття лідера підлеглими залежить, насамперед, від його та їх статі. *Теорія гендерного відбору лідерів* (Дж. Боумен, та С. Суттон) з припущенням, що люди і в організаціях, і в особистому житті висувають різні вимоги до лідерів різної статі. У *концепції токенизму* Р. Кентер припускає, що на групову динаміку значний вплив здійснює пропорція представників різних категорій (за статевою ознакою) у групі. Члени групи, що є більшістю, були названі домінантами, а меншість – «токенами» (символами). *Ідея андрогенії* пояснює відсутність відмінностей між лідерами різних статей. Дж. Спенс розглядає андрогінність, як поєднання показників високої маскулінності і високої фемінності. С. Бем представляє андрогінність, як баланс між маскулінністю та фемінністю. Однак, у суспільстві

маскулінність має більшу перевагу, ніж фемінність, тому багато жінок прагнуть демонструвати саме маскулінну поведінку. [5, с. 132], [3, с. 20].

Другий напрям у гендерному аспекті лідерства представлений такими підходами: *Ситуаційно-посадовий* (Р.Хауз, Дж.Хант) на перше місце ставить не стать, а посаду, яку займає людина в організації. *Статусна теорія* (Дж. Бергером) ототожнює сприйняття людини групою зі статусом цієї людини у суспільстві. Так, якщо статус чоловіків у суспільстві в цілому вищий, ніж жінок, то і первинне сприйняття жінки групою нижче, а чоловіка – вище. *Імовірнісна модель* лідерства (Ф. Фідлер та К. Шнейер) передбачає, що жінки і чоловіки будуть відрізнятися лідерською ефективністю, коли будуть демонструвати різний лідерський стиль. Однак, у лідерів не виявилось стильових гендерних відмінностей. Ці дослідження виявили тільки більшу орієнтованість керівників (як жінок, так і чоловіків) на виконання завдань у порівнянні з пересічними членами групи. [5, с. 132], [3, с. 20].

У межах **третього напрямку** велика кількість досліджень присвячена вивченню впливу стереотипів у сприйнятті ролі лідерів як чоловічої, так і жіночої статі. Е. Іглі та Б. Джонсон провели ряд досліджень з гендерних питань та стилю керівництва, виявивши наявність негативних установок у суспільстві щодо жінок-керівників. У результаті цього, Е. Іглі розробила *соціально-рольову теорію гендерних відмінностей лідерів*: щоб досягти успіху у суспільстві, чоловіки і жінки-лідери мають відповідати гендерному стереотипові. З іншого боку, роль лідера також висуває свої вимоги до індивіда. Оскільки, згідно зі стереотипом, ця роль є маскулінною, то жінки-лідери відчуватимуть конфлікт між гендерною і лідерською ролями. Такий рольовий конфлікт знижує самооцінку у жінок-лідерів, породжує невпевненість у собі. Також вивчалися *індивідуальні відмінності*, що сприяють появі потенційних і реальних жінок-лідерів. Виявилось, що жінки-лідери для свого розвитку витрачають більше часу та енергії [5, с. 132 – 133], [3, с. 21].

Виділяють три етапи еволюції поняття «гендер»: 1. «*Алармистський*» – характеризується андроцентричним відхиленням у суспільних науках, критикою розуміння соціальних теорій із маскулінної точки зору, дефектністю традиційної епістемології. 2. «*Феміністської концептуалізації*» – сприяв виникненню та закріпленню орієнтації у теорії та практиці фемінізму. 3. «*Постфеміністський*» – характеризується організацією одночасно чоловічих та жіночих студій, внаслідок чого основу гендерного підходу становлять дві статі, їх взаємовідносини, взаємозв'язок та взаємодетермінації з соціальними системами різних рівнів [6, с. 13].

Виділяють три основних виміри гендеру: 1) *індивідуальний*, тобто *гендерна ідентичність* (наприклад, хлопчик, дівчинка), а також триваюче протягом усієї подальшої соціалізації співвіднесення себе з «жіночими» і «чоловічими» якостями; 2) *структурний* – становище жінок і чоловіків у структурі соціальних інститутів, включаючи економіку, політику, релігію, освіту, сім'ю, медицину; 3) *символічний, або культурний, гендер*, тобто те, що в кожній культурі в конкретний історичний час включається в образи «справжній чоловік», «справжня жінка» або жіночна (ий), мужній. Вперше ідея про виділення двох вимірів статі – біологічного і соціального виникла у Роберта Столлера. Таку диференціацію він

запровадив при дослідженні суб'єктивної переконаності людини у своїй належності до протилежної статі. У цьому феномені найбільш чітко відбивається той факт, що природні характеристики організму існують для людини тільки як деякі символи, наділені соціальним і особистісним сенсом і ціннісними значеннями [6, с. 13].

Отож, вивчивши питання, виснуємо, відмінності між жінками і чоловіками в лідерських можливостях існують, але вони не виступають чинником, який повністю закриває можливість для жінки лідирувати в справі або у політиці, а лише підтверджують необхідність пошуку жінками тих моделей лідирування, які руйнують статево-рольові стереотипи, з одного боку, а з іншого, – забезпечують успіх початої справи. У цьому випадку жіноче лідерство вимагає значно більше зусиль порівняно з чоловічим [4, с. 187].

Список використаних джерел:

1. Ayman, R. Leadership. Why Gender and Culture Matter. *American Psychologist*. 2010. Vol. 65, № 3. P. 157-170.
2. Bartol K. M. Women and men in task groups. *The social psychology of female – male relations*. 2013. P. 259-310.
3. Весельська А. Л. Гендерний аспект лідерства: теоретичний аналіз. *Наука та освіта*. 2014. №5. С. 19-24.
4. Коваленко Д., Школяр М. Гендерні аспекти лідерства. URL: https://vlp.com.ua/files/31_31.pdf. С. 184 -188.
5. Кузьмін А. А. Психологічні аспекти лідерства в гендерному вимірі. *Матеріали VIII Міжнародної науково-технічної конференції молодих учених та студентів «Актуальні задачі сучасних технологій» 27–28 листопада 2019. Тернопіль, 2019. С. 132-133.*
6. Рудько М. Гендерні аспекти лідерства. http://dspace.puet.edu.ua/bitstream/123456789/8446/1/_2018.doc.pdf.

Рудакевич Максим,
магістрант, освітня програма
«Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії»
Західноукраїнський національний університет,
м. Тернопіль, Україна

Науковий керівник:
Тулай Оксана,
доктор економічних наук, професор
Західноукраїнський національний університет,
м. Тернопіль, Україна

МІЖДЕРЖАВНЕ СПІВРОБІТНИЦТВО У ЗАПОБІГАННІ ПРОЯВАМ МІЖНАРОДНОГО ТЕРОРИЗМУ

У світі, що постійно змінюється, міжнародний тероризм стає однією з найбільших загроз безпеці світового співтовариства. Напади та прояви насильства, що перетинають межі держав, вимагають невідкладної та вдумливої реакції від міждержавних структур. В даний час проблема тероризму торкається не лише нашої країни, з проблемами тероризму стикається безліч країн. Ця тема постійно присутня на сторінках газет та журналів, у будь-яких новинних телевізійних та радіопрограми. Тероризм є одним із найсерйозніших викликів світової спільноти.

До ХХ ст. проблема тероризму у вітчизняній та зарубіжній літературі залишалась практично не вивченою. В останні десятиліття інтерес до феномену тероризму в науковій літературі значно зріс. Значна увага приділяється дослідженню структури, характеристик, етапів розвитку тероризму, проте питання тактики протидії та стратегії боротьби з тероризмом залишаються відкритими для дискусування.

Тероризм давно завоював статус міжнародної проблеми. Терористичні сплески починають загрожувати існуванню та політичним системам багатьох держав. Потенційні можливості терористів впливають на багато політичних рішень, і навіть перебіг соціального розвитку. В даний час тероризм видозмінюється. З'являються нові форми, терористи задюють існуючі на даний момент технології. В даний час експерти дотримуються тієї точки зору, що існує безпосередня загроза ядерного тероризму та катастрофічних наслідків, хоча раніше подібні погляди навіть розглядалися. В наслідок цього феномен несе загрозу екологічних катастроф, техногенних катаклізмів.

В даний час динаміка зростання терористичних груп є дуже помітною. Сьогодні ми все частіше чуємо про те, що терористичні акти відбуваються в різних куточках світу. Дослідження, що аналізує ситуацію у 162 країнах, у яких проживає 99,6% населення планети, показує, що лише у 2023 р. жертвами терористів стали 32 тис. 658 людей. Це у дев'ять разів більше, ніж на початку ХХІ століття, відзначають автори доповіді, вказуючи на те, що 2000 році

від терору у світі загинуло 3 тис. 329 осіб. Міжнародний тероризм швидко перебудовується, підтверджуючи готовність завдати удару за ударом у кожному регіоні світу.

Інтернаціоналізація тероризму – це незаперечний факт, з яким зіткнулися держави. Сучасний міжнародний тероризм – це потужні міжнародні структури із відповідним оснащенням. Тому ефективна боротьба із ним неможлива без спільних міжнародних дій, оскільки сучасний тероризм набув глобального характеру, став універсальним феноменом.

Сучасному тероризму притаманні такі риси, як наявність значних фінансових коштів, високий рівень організації, зросла технічна оснащеність, розширені зв'язки терористичних організацій з незаконною торгівлею зброєю та наркобізнесом, а головною відмінною рисою є розмита межа між внутрішнім та міжнародним тероризмом. Сучасний тероризм став загрозою не лише для окремих політичних чи громадських діячів, організацій чи держав, а й для людства загалом.

Список використаних джерел

1. Гбур З. В. Теоретико-методологічні засади поняття «міжнародного тероризму». *Державне управління: удосконалення та розвиток*. 2021. № 2. С.1–7.
2. Пахомова Н.А. Міжнародний тероризм: поняття, причини, наслідки *International Journal of Humanities and Natural Sciences*. 2019. 1-3.

Рудакевич Остап,
магістрант, освітня програма
«Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії»
Західноукраїнський національний університет,
м. Тернопіль, Україна

Науковий керівник:
Тулай Оксана,
доктор економічних наук, професор
Західноукраїнський національний університет,
м. Тернопіль, Україна

МИРОТВОРЧІ МІСІЇ ООН: МІЖНАРОДНО-ПРАВОВІ ЗАСАДИ ТА РОЛЬ У ПРИПИНЕННІ ВОЄННИХ КОНФЛІКТІВ

Миротворчі місії ООН визначаються міжнародно-правовими засадами, що визнаються на світовому рівні. Основними принципами їх діяльності є збереження міжнародного миру і безпеки, а також розв'язання конфліктів шляхом дипломатії та перемовин. Ці місії є важливим інструментом для припинення воєнних конфліктів та збереження стабільності у світі.

Міжнародно-правові засади, на яких ґрунтуються миротворчі місії ООН, закладені в Статуті Організації Об'єднаних Націй. Згідно зі статутом, ООН зобов'язана забезпечити міжнародний мир і безпеку, а також сприяти

розв'язанню міжнародних конфліктів мирними засобами. Важливим аспектом є те, що втручання миротворців ООН має бути проведено згідно з принципами суверенітету, недоторканності територій та невтручання внутрішніх справ держав.

ООН використовує різноманітні інструменти для вирішення конфліктів, зокрема, відправлення миротворчих сил на території конфліктів. Ці сили, складені з представників різних країн, діють в рамках мандату ООН і мають завдання сприяти припиненню насильства, відновленню порядку та підтримці мирного процесу.

Роль миротворчих місій ООН у припиненні воєнних конфліктів полягає в їхньому активному втручанні для нейтралізації конфліктів та відновлення стабільності. Зазвичай це здійснюється через розгортання миротворців, які виконують різні функції, такі як контроль припинення вогню, розброєння, моніторинг дотримання прав людини та сприяння політичному урегулюванню.

Миротворчі сили ООН виступають як посередники та нейтралізатори конфліктів, сприяючи установленню діалогу між сторонами.

Успішність миротворчих місій ООН залежить від дотримання міжнародно-правових принципів та ефективності їхньої роботи. Зокрема, важливим є взаємодія з учасниками конфлікту, сприяння політичному врегулюванню та підтримка гуманітарних ініціатив. Миротворчі місії повинні також дотримуватися принципів прав людини та уникати порушень національного суверенітету.

Необхідно також враховувати виклики, з якими стикаються миротворці, такі як загрози їхній безпеці, складність політичного ландшафту та наявність зброї серед населення. Ефективність миротворчих заходів також залежить від підтримки міжнародної спільноти та готовності країн-учасниць забезпечити необхідні ресурси.

Отже, миротворчі місії ООН є важливим інструментом у прагненні світу до миру та стабільності. Засновані на міжнародно-правових принципах, вони сприяють припиненню воєнних конфліктів, захисту прав людини та відновленню стабільності в постраждалих регіонах. Однак успіх цих місій залежить від сумісності з міжнародно-правовими стандартами та готовності всіх сторін конфлікту сприяти процесу миротворення.

Список використаних джерел

1. Бруз В. С. ООН і врегулювання міжнародних конфліктів 1995. 111 с.
2. Акулов С. О. Міжнародні миротворчі операції як політичний інструмент врегулювання воєнно-політичних конфліктів. 2005. 165 с.

Русінко Ярослава,
бакалаврант, освітня програма
«Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії
Національний університет «Львівська політехніка»,
м. Львів, Україна

Науковий керівник
Павлюх Марія,
кандидат наук із соціальних комунікацій
Національний університет «Львівська політехніка»,
м. Львів, Україна

МІГРАЦІЯ УКРАЇНЦІВ ПІД ЧАС РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ І ДІЯЛЬНІСТЬ КАСРУ У ЧЕСЬКІЙ РЕСПУБЛІЦІ: ПЕРЕВАГИ ТА НЕДОЛІКИ РОБОТИ

Однією з актуальних проблем сучасності, на яку варто звернути особливу увагу є міграція. Від початку війни до сьогодні майже 8 млн. осіб покинули територію України. Країною, що надала притулок українцям є Чехія, у якій перебуває 391 тис. українців.

26.04.1995 р. було підписано Договір про дружні відносини України та Чехії. Із цього періоду почалося встановлення добрих відносин між країнами та налагодження зв'язків у різних сферах діяльності [1]. Від початку повномасштабного вторгнення РФ в Україну влада Чеської Республіки прийняла низку заходів, що були спрямовані на підтримку та допомогу українським біженцям. В'їзд на територію Чеської Республіки громадян України здійснювався на підставі відновленого безвізового режиму. Після приїзду їм потрібно було повідомити міграційні органи Чехії про свій приїзд: одному із Регіональних центрів допомоги України або в Поліції у справах іноземців.

У центрі оформляють та продовжують візу тимчасового захисту в Чехії терміном до 31.03.2024 року, надають безкоштовно медичне страхування (на 150 днів); у разі потреби допомагають з пошуком житла, роботи, школи для дітей, наданням тимчасової матеріальної допомоги тощо. Усі послуги, які отримуються у цьому центрі є безкоштовними [3]. Крайові центри допомоги Україні (КАСРУ) – органи влади, що надають допомогу особам, які втікають від воєнного конфлікту, спричиненого російською федерацією, займаються поданням заяв на тимчасовий захист і пошуком житла для окремих груп. Такі центри, які забезпечують короткостроковий притулок, зараз працюють у Празі, Брно та Оставі.

Переваги:

- Мовні курси: Крайові центри організовують безкоштовні курси чеської мови.
- Залученість та інтеграція: КАСРУ надають повноцінну допомогу українським мігрантам у процесі інтеграції в чеське суспільство.

- **Правова та юридична допомога:** центри дають можливість українцям отримати необхідну правову допомогу в справах імміграції, статусу біженця та соціального забезпечення.
- **Медична та соціальна підтримка:** допомагають отримати медичну страховку на 5 місяців.
- **Сприяння культурній спільноті:** крайові центри організовують культурні та освітні заходи для української громади, сприяючи взаєморозумінню між українцями та чехами.
- **Інформаційна підтримка:** надають важливу інформацію про права та обов'язки українців в Чехії.

Недоліки:

- **Сервісні перешкоди:** мігранти можуть стикатися з труднощами пов'язаними з роботою сервісів обробки та збору даних у процесі отримання необхідної допомоги.
- **Обмежені ресурси:** крайові центри можуть бути обмежені в фінансуванні та кадрових ресурсах.
- **Віддаленість:** центри розташовані у столиці, тому не всі українці мають доступ до Крайових центрів.
- **Соціальна ізоляція:** деякі мігранти можуть відчувати соціальну ізоляцію або нерозуміння з боку чеського населення.

Додатково були створені відповідні групи у соціальних мережах для кращого адаптування українців у чеське суспільство: «Допомога українським біженцям у Чехії», Facebook та «Робота/ Fuška CZ», Viber, на які спрямовують працівники центрів допомоги [2].

Отже, міграція українського населення є вимушеним явищем, але завдяки співробітництву України з країнами ЄС для біженців були створені оптимальні умови та сприятливе середовище, щоб полегшити цей процес.

Список використаних джерел

1. Договір про дружні відносини і співробітництво між Україною та Чеською Республікою. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/203_101#Text.
2. Допомога українським біженцям у Чехії. URL: <https://www.facebook.com/groups/1307988189700205/>
3. Посольство України в Чеській Республіці. URL: <https://czechia.mfa.gov.ua/news/dopomoga-gromadyanam-ukrayini-shcho-postrazhdali-vid-vijni-u-chehiyi>.

Рудка Аліна
магістрантка, освітня програма
«Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії»
Західноукраїнський національний університет,
м. Тернопіль, Україна

Науковий керівник:
Мовчан Микола
доктор політичних наук, доцент
Західноукраїнський національний університет
м. Тернопіль, Україна

КЛІМАТИЧНІ ЗАХОДИ У РАМКАХ ЄВРОПЕЙСЬКОГО ЗЕЛЕНОГО КУРСУ

Зростаючий вплив зміни клімату та боротьба з його негативними наслідками є сучасною необхідністю Європи та світу. Рівень температури атмосфери зростає і негативно впливає на громадян на екосистеми та біорізноманіття планети, а також на системи охорони здоров'я та продовольства. За результатами спеціальної доповіді Міжурядової групи експертів зі зміни клімату (МГЕЗК) відомо, що глобальна середня температура зростає, і, коли вона досягне 2°C, світ побачить драматичні наслідки зміни клімату. Тому, для того, щоб обмежити підвищення температури, необхідно досягти нульового рівня викидів CO₂ на глобальному рівні до 2050 року та нейтральності для всіх інших парникових газів в цьому столітті [1]. Цей виклик змусив активізувати дії ЄС, щоб продемонструвати глобальне лідерство і стати кліматично нейтральним об'єднанням до 2050 року. Тому вирішення проблеми зміни клімату є ключовим елементом політики Європейського зеленого курсу.

Європейський зелений курс став новою політикою Європейського Союзу у 2019 році, але кліматичні дії вже давно стоять на порядку денному і здійснювались ще до його впровадження. Кліматичні дії стосуються не лише екологічної політики, а й кожного аспекту економіки та життя в Європейському Союзі. Тому ЄЗК вимагає від усіх секторів економіки впроваджувати кліматичні й екологічні дії в усі політики ЄС; запроваджувати механізми справедливого переходу для уразливих спільнот, регіонів і секторів.

Спалювання викопного палива, вирубування лісів та розведення худоби все більше впливають на клімат і температуру Землі, оскільки це додає велику кількість парникових газів до тих, які природно існують в атмосфері, посилюючи парниковий ефект і глобальне потепління. У 2011-2020 рр. були найтеплішим десятиліттям, а у 2019 році середня глобальна температура досягла 1,1°C вище від доіндустріального рівня. Сьогодні, глобальне потепління, спричинене діяльністю людини зростає зі швидкістю 0,2°C за десятиліття [2].

Головним чинником зміни клімату є парниковий ефект, який виникає через те, що окремі гази в атмосфері Землі діють як скло в теплиці, затримують сонячне тепло і не дають йому виходити назад у космос, тим самим, викликаючи глобальне потепління. Багато з цих парникових газів виникають у природі, але

діяльність людини збільшила концентрації деяких з них в атмосфері. Зокрема сюди відносять: вуглекислий газ (CO₂); метан; закис азоту; синтетичні фторовані гази (гідрофторуглеці, перфторуглеці та гексафторид сірки). CO₂, що утворюється внаслідок діяльності людини, є найбільшою причиною глобального потепління. До 2020 року концентрація цього газу в атмосфері зросла на 48% порівняно з доіндустріальним рівнем (до 1750 року).

Інші парникові гази, які є наслідком діяльності людини, викидаються в атмосферу в менших кількостях. Хоча метан і є сильнішим парниковим газом, ніж CO₂, однак має коротший час існування в атмосфері. Закис азоту, як і CO₂, є довгоіснуючим парниковим газом, який накопичується в атмосфері десятиліття і століття. Інші забруднювачі, які не пов'язані з парниковим ефектом, у тому числі аерозолі, сажа, мають різні ефекти зігрівання та охолодження та пов'язані з іншими проблемами, такими як погана якість повітря. Крім цього, інші природні причини, такі як зміни сонячної радіації або вулканічна активність, сприяли на 0,1°C до загального потепління між 1890 і 2010 роками [3].

Основними причинами утворюються вуглекислого газу і закис азоту є:

- спалювання вугілля, нафти і газу;
- вирубування лісів (вирубка);
- збільшення обсягів тваринництва. Наприклад, корови та вівці виробляють велику кількість метану, коли перетравлюють їжу. Добрива, що містять азот, утворюють викиди закису азоту.

Фторовані або F-гази використовуються в обладнанні та процесах, таких як охолодження, кондиціонування повітря, теплові насоси, ізоляція, протипожежний захист, лінії електропередач та аерозольні палива, а також у промислових процесах. Хоча F-гази і корисні в цих сферах застосування, вони мають негативний вплив клімат. Такі викиди мають дуже сильний ефект зігрівання, набагато більший, ніж CO₂.

Аналіз статистичних даних свідчить про скорочення викидів парникових газів в Європейському Союзі у 2008-2022 рр. з 8626 до 6475 кг на душу населення, тобто майже на 25%, однак показник залишається ще достатньо високим [4].

Причому, у розрізі країн-членів ЄС, найменший обсяг викидів парникових газів спостерігався на Мальті, у Швеції Хорватії, Румунії, Франції, Португалії, Іспанії, а найвищий – в Данії, Люксембурзі, Ірландії, Естонії, Польщі.

Негативним аспектом було те, що з 1990 по 2014 р. викиди F-газів у ЄС зросли майже вдвічі, на відміну від тенденції до зниження викидів інших парникових газів за той самий період.

Тому, починаючи з 2015 року, викиди F-газів у ЄС почали зменшуватися, завдяки впровадженню Регламенту щодо F-газів 2014 року, яким було запроваджено систему квот для поступової відмови від найпоширеніших F-газів - гідрофторвуглеців (HFCs). ЄС запровадив такі додаткові заходи для зменшення витоків F-газів як: заохочення переходу на екологічно чисті альтернативні речовини та стимулювання інновацій та розвитку зелених технологій.

Список використаних джерел

1. Екологізація міжнародних відносин у контексті сталого розвитку. URL: http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe
2. Екологічна проблема. URL: <https://uk.wikipedia.org/wiki/>
3. Європейський Зелений Курс. URL: <https://ecoaction.org.ua/ievropejskyj-zelenyj-kurs.html>
4. Greenhouse gases emissions from production activities. URL: Statistics | Eurostat (europa.eu)

Свистунов Георгій

магістрант, освітня програма

«Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії»

Західноукраїнський національний університет,

м. Тернопіль, Україна

Науковий керівник:

Ференс Богдан,

кандидат політичних наук,

Західноукраїнський національний університет,

м. Тернопіль, Україна

ВЕЛИКА БРИТАНІЯ В СУЧАСНІЙ СИСТЕМІ МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН: ГЕОПОЛІТИЧНІ ТА ГЕОЕКОНОМІЧНІ НАСЛІДКИ ВИХОДУ З ЄС

Вихід Великої Британії з ЄС відкрив новий етап її ролі в сучасній системі міжнародних відносин. Геополітичні зрушення стали видимими у взаємодії з Європою, де переговори про торговельні угоди та схвалення нових стратегій визначають обличчя майбутніх відносин. Геоекономічно, Brexit вплинув на економічні взаємини, створюючи виклики і можливості для Великої Британії, яка тепер зобов'язана реформувати свою торговельну політику та змінювати стратегічні партнерства в умовах нового геополітичного контексту.

Головний виклик - це збереження Великою Британією свого геополітичного впливу та економічної конкурентоспроможності в умовах нових міжнародних реалій.

Крім того, виходячи з ЄС, Велика Британія отримала можливість глибше розширити свої економічні зв'язки з іншими регіонами світу. Однак це також створило необхідність укладати нові торгові угоди та утримувати баланс між суверенітетом та співпрацею на міжнародному рівні.

Таким чином, вихід Великої Британії з ЄС сформував новий етап її історії в міжнародних відносинах, вимагаючи виважених рішень і гнучкості для подолання викликів та досягнення нових можливостей у світі, де змінюються геополітичні динаміки та економічні реалії.

У зусиллях встановлення нових відносин з ЄС та іншими країнами, Велика Британія також повинна звертати увагу на внутрішні аспекти, такі як соціальні

та політичні динаміки, які визначають ставлення громадян до змін. Важливо забезпечити участь різних груп населення у процесі прийняття рішень та зберегти їхню підтримку, щоб забезпечити стабільність внутрішньої політичної ситуації.

Вихід з ЄС також викликав нові питання щодо балансу між націоналізмом і глобалізацією, де держава повинна визначити свої пріоритети та роль у світовій спільноті. Це може вплинути на підходи до проблем клімату, міграції та інших глобальних викликів.

Важливо враховувати, що геополітичні та геоекономічні наслідки виходу Великої Британії з ЄС стали не тільки предметом її власного стратегічного розвитку, але й вплинули на динаміку Європейського союзу. Велика Британія може стати моделлю для інших країн, які розглядають можливість перегляду своєї участі у європейських структурах.

Важливим аспектом є і роль Великої Британії в міжнародній політиці та безпеці. Збереження тісних відносин з партнерами і союзниками, такими як Сполучені Штати, буде визначальним у забезпеченні світової стабільності та вирішенні глобальних викликів, таких як тероризм, кібербезпека та розповсюдження ядерної зброї.

Отже, Велика Британія, виходячи з ЄС, отримала можливість не лише переформатувати свої власні відносини та стратегії, але і вплинути на геополітичний ландшафт світу та формування нового порядку у міжнародних відносинах.

Список використаних джерел

1. Яковюк І. Брексит: причини й наслідки британського референдуму *Європейська інтеграція в контексті сучасної геополітики: зб. наук. ст. за матеріалами наук. конференції* (м. Харків 24.05.2016). Харків. 2016. С. 25-29.
2. Грубінко А. В. Велика Британія в системі європейської зовнішньої і безпекової політики (1990-2016 рр.). Монографія. Тернопіль. 2017.

Скульський Ігор
магістрант, освітня програма
«Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії»
Західноукраїнський національний університет,
м. Тернопіль, Україна

Науковий керівник:
Ференс Богдан,
кандидат політичних наук,
Західноукраїнський національний університет,
м. Тернопіль, Україна

КОНЦЕПТУАЛЬНІ ЗАСАДИ ЕНЕРГЕТИЧНОЇ ПОЛІТИКИ ЄС

Енергетична політика охоплює комплекс заходів щодо використання джерел енергії, енергоефективності, ціноутворення, розвитку інфраструктури, а також здійснює вплив на навколишнє середовище та процеси виробництва, споживання та транзиту енергії.

Енергетичну політику держави, як правило, формують такі елементи:

- національна стратегія виробництва, передачі та споживання енергії;
- закони, що регулюють комерційну енергетичну діяльність (торгівлю, транспортування та зберігання);
- нормативи енергоефективності та шкідливих викидів;
- методичні рекомендації для енергетичних об'єктів та установ;
- активна підтримка та координація досліджень у галузі розвідки джерел палива та енергетичних ресурсів;
- фінансова політика, пов'язана з енергетичними продуктами та послугами, включаючи податки, пільги та субсидії;
- міжнародні угоди та здійснення міжнародної політики у сфері енергетичної безпеки.

Розвиток сектору енергетичних ресурсів вже давно є головним економічним пріоритетом для Європейського Союзу. Спочатку окремі країни ЄС самостійно займалися енергетичною політикою, однак, зростаючі проблеми, пов'язані з енергетичними ресурсами та конкуренцією, підштовхнули їх до вирішення цього питання на європейському рівні.

Ініціатива створення єдиного європейського енергетичного ринку почалася у 1990-х роках. Були прийняті відповідні законодавчі директиви, зокрема основи енергетичної політики ЄС закріплені в Договорі про функціонування Європейського Союзу. Стаття 194 передбачає, що енергетична політика ЄС повинна сприяти солідарності між державами-членами та зосереджуватися на: забезпеченні безперебійного функціонування енергетичного ринку; забезпеченні енергопостачання ЄС; сприянні енергоефективності, збереженні та розвитку відновлюваних джерел енергії; заохоченні взаємодії енергетичних мереж.

Незважаючи на те, що ці принципи визначають енергетичну політику ЄС, кожна держава-член ЄС зберігає за собою право вирішувати, яким чином

використовувати свої енергетичні ресурси, вибирати джерела енергії та визначати структуру енергопостачання.

Сучасними основними стратегічними цілями ЄС у сфері енергетичної політики є:

- диверсифікація джерел енергетичних ресурсів задля зміцнення безпеки, співпраці та солідарності між державами-членами ЄС;
- забезпечення безперебійної роботи інтегрованого внутрішнього енергетичного ринку, який забезпечує безперешкодний потік енергії в ЄС;
- зменшення рівня залежності від імпортування енергоносіїв та підвищення енергоефективності;
- зменшення обсягів шкідливих викидів та сприяння створенню нових робочих місць;
- перехід до низьковуглецевої економіки згідно умов Паризької угоди;
- заохочення досліджень та інновацій у галузі екологічно чистих та низьковуглецевих енергетичних технологій для підвищення конкурентоспроможності та підтримки енергетичного переходу.

В основу енергетичної політики ЄС покладена стратегія Енергетичного союзу, запроваджена у 2015 році, яка має на меті забезпечити безпечне, стабільне, конкурентоспроможне та доступне енергопостачання для домогосподарств і для бізнесу.

У 2021 році в ЄС було ухвалено законодавчий пакет «Fit for 55» для узгодження кліматичних та енергетичних цілей ЄС. Цей пакет переглянув усі існуючі кліматичні та енергетичні норми, щоб забезпечити узгодженість із майбутніми цілями.

Російське вторгнення в Україну у 2022 році суттєво вплинуло на енергетичну політику ЄС. Використання Росією експорту газу та нафти, як політичного важеля, спричинило значні збої на світовому енергетичному ринку. Така ситуація не могла залишатись без реакції з боку ЄС, який вже у березні 2022 року ухвалив Версальську декларацію, основними положеннями якої було зміцнення оборони, зменшення енергетичної залежності та побудова більш стійкої економіки.

У 2022-2023 рр. в Європейському парламенті було ухвалено нові правила про збільшення запасів газу, скорочення споживання енергії та обмеження прибутку виробників енергії в періоди надзвичайної волатильності ринку.

Законодавча база ЄС для внутрішнього енергетичного ринку вперше була запроваджена у Третньому енергетичному пакеті (2009-2014 рр.), який встановив правила ринкової конкуренції, національних регуляторів та енергетичного співробітництва. Четвертий енергетичний пакет (2015-2020 рр.), відомий як «Чиста енергія для європейців», доповнив нові правила зберігання енергії та стимули для залучення споживачів.

У березні 2022 року у звіті REPowerEU було викладено план різкого скорочення споживання викопного газу щонайменше на 155 млрд кубометрів, що еквівалентно обсягу імпорту з Росії у 2021 році. З того часу ЄС працює з міжнародними партнерами, щоб забезпечити імпорт СПГ, збільшити поставки трубопроводами та розробити стратегію спільних закупівель газу та водню.

Головною метою енергетичної політики ЄС є баланс між безпекою, доступністю та екологічною стійкістю. Після рішення про поступову відмову від імпорту російських енергоносіїв зовнішня енергетична політика ЄС в основному зосереджена на диверсифікації поставок енергоносіїв.

Список використаних джерел

1. Зовнішня енергетична стратегія ЄС. EU external energy engagement in a changing world. URL: <https://eur-lex.europa.eu>
2. REPowerEU Plan. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=COM:2022:230:FIN>
3. Energy policy. URL: https://en.wikipedia.org/wiki/Energy_policy

Файник Адріана,
*бакалаврант, освітня програма
«Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії
Національний університет «Львівська політехніка»,
м. Львів, Україна*

Науковий керівник
Павлюх Марія,
*кандидат наук із соціальних комунікацій
Національний університет «Львівська політехніка»,
м. Львів, Україна*

ТЕХНОЛОГІЇ ФОРМУВАННЯ НЕГАТИВНОГО ОБРАЗУ УКРАЇНЦІВ У РОСІЙСЬКИХ ТЕЛЕВІЗІЙНИХ СЕРІАЛАХ ПОЧАТКУ ХХІ СТОЛІТТЯ

На початок ХХІ століття світ зіткнувся зі стрімким розвитком інформаційних технологій та медіа. Виробництво телевізійних серіалів стало однією із найважливіших сфер масової культури та пропаганди. Російський телевізійний ринок не є винятком, і його продукція має значний вплив на сприйняття росіянами інших народів. Цікаво, що образ українців у російських серіалах є ключовим фактором розвитку російського телевізійного ринку. Для розуміння того, як формується образ українців у російських серіалах, важливо враховувати історичний контекст відносин між росією і Україною.

У російських телевізійних серіалах початку ХХІ століття українці часто зображені стереотипами і кліше. Найпоширенішими із них є:

1) *селяни і хуторяни*: українцям часто відведено роль селян, які живуть у глибокому селі або хуторі;

2) *акцент на мову, як виключно сільську*; 3) *конфлікти та агресія*: українці часто зображені як конфліктні та агресивні, обмежені особи;

4) *відсутність освіти, культури та розвитку*: культуру українців показано як меншовартісну, таку собі шароварщину.

У російських телевізійних серіалах також часто використовується:

а) *маніпуляція історією*;

- б) викривлення політико-загарбницьких подій;
в) героїзація, зумовлених ідеологією російського шовінізму, рашистських вчинків.

Показовим прикладом вищеописаних маніпулятивних технік став телевізійний серіал «Батькові доньки» (рос. «Папины дочки»), що транслювався з 2007 по 2013 роки на найпопулярніших телеканалах України у прайм-тайм. Сюжет цього продукту пронизувала величезна кількість пропаганди, а головні герої відверто насміхалися з українців. У цей же час, українські сім'ї з дітьми, бажаючи розслабитися після робочого дня, споживали цей, на перший погляд, розважальний сімейний контент разом із порцією токсичної російської пропаганди. А українське суспільство і фахові аналітики не звертали особливої уваги на деталі, які зараз є відверто принизливими для нас.

Великої популярності набув російський серіал «Моя красива нянька» (рос. «Моя прекрасна няня»), в якій українських родичів няньки висміювалося: сама нянька Вікторія походила з Маріуполя, яка постійно «шокала»; її брат був бандитом та злодієм; мама божевільна і любить сало (буженину); бабуся сільська і неотесана. Спочатку нянька торгує косметикою і потрапляє у вищий світ. Вона не має вишуканих манер і має смішний вигляд. Кожна серія, здавалося б, смішна та невинна. Легка любовна історія, проте у ній була прихована непряма пропаганда, де українці показано як відсталіх, зачуханих осіб, які не знають: що таке ніж та виделка; бандитів, які не інтелігентні та без освіти.

Не меш популярним був серіал «Кадети», який розповідав про життя підлітків, проте у багатьох серіях, образи родичів хлопців з України подавалися як сільські «прості» люди, що не мають освіти і вперше потрапили в Москву, тобто у вищий богемний світ. Погане виховання, погані манери, обмежені та тупі – такими в цьому серіалі показували українців.

Разом з тим, такі приховані політичні меседжі мали набагато більший вплив, ніж пряма пропаганда. З одного боку вважалося, що подібні кінопродукти не такі уже й шкідливі. В них знімалися і грали українські актори; вони заповнювали телеєфіри українських приватних, і державних каналах й приносили непогані прибутки від реклами. Але, насправді, це був дуже ефективний хід у просуванні російського контенту. Так, серіал за серіалом у свідомості українців закладали відчуття меншовартості перед обличчям «великої російської культури».

Після повномасштабного вторгнення росії 24 лютого 2024 року і розкриття справжньої гіркої ціни схожим «сімейним розвагам» та споживанню російського культурного контенту, українське суспільство повинне критично переглянути багато пропагандистських кліше і стереотипів, які були насаджені українській нації.

Список використаних джерел

1. Гулій Н. Як у серіалі «Папіни дочки» принижували українців. URL: https://kino.24tv.ua/papinyi-dochki-aktori-rosiyska-propaganda-seriali-reaktsiya-ukrayintsiv_n2195910.
2. Пост в соціальній мережі Instagram про пропаганду в серіалі «Папіни дочки». URL:

https://www.instagram.com/p/CkvZEBItYNN/?utm_source=ig_embed&ig_rid=daed5d62-cf48-46ec-b7c2-30a0925b6acd

3. Дуднік Т. Приховані політичні меседжі, зашиті в масову культуру, мали набагато більший вплив, ніж пряма російська пропаганда. URL: <https://hromadske.radio/podcasts/my-ie-buly-y-budem-informatsiynyy-maraton/1186106>.

Хамуляк Вікторія,
магістрант, освітня програма
«Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії»
Західноукраїнський національний університет,
м. Тернопіль, Україна

Науковий керівник:
Яремко Оксана,
кандидат юридичних наук, доцент
Західноукраїнський національний університет,
м. Тернопіль, Україна

ГЛОБАЛЬНА ПРОДОВОЛЬЧА БЕЗПЕКА: ЗМІСТ ПОНЯТТЯ ТА СУЧАСНІ ЗАГРОЗИ

Продовольство (продукти, харчі) є найважливішим компонентом базових потреб людини, який допомагає підтримувати належний рівень здоров'я та запобігати виникненню хвороб. У загальноприйнятому розумінні продукти харчування людина отримує з рослин і тварин, які в процесі фізичного засвоєння, забезпечують належну харчову цінність та поживну підтримку.

Міжнародні організації ВООЗ та ФАО визначають продовольство (їжу) у фізіологічному контексті як «поживний матеріал, що надходить в організм і задовольняє потреби в підтримці, рості, роботі та відновленні тканин». В економічному сенсі «продовольство» пов'язане з виробництвом, розподілом, попитом та пропозицією на ринку, споживанням і продовольчою системою.

Продовольство (їжа, харчі) як явище досліджують у різних вимірах (часу, харчовому, соціокультурному та економічному):

- вимір часу означає, що людина не може вижити без їжі, а на її здобування є часові обмеження;
- харчовий вимір: продукти харчування забезпечують організм людини необхідними елементами і вітамінами, які потрібно регулярно приймати задля здоров'я та енергії;
- соціокультурний вимір: не всі їстівні продукти є соціально, культурно чи психологічно прийнятними;
- економічний вимір: за продукти харчування потрібно платити, тобто їжа має певну ціну.

Концепція продовольчої безпеки еволюціонувала впродовж останніх п'яти десятиліть, з моменту її першого офіційного впровадження на початку 1970-х

років. Хоча, проблема продовольчої безпеки вперше стала актуальною в діяльності Ліги Націй ще у 1930-х роках. Тоді, наслідками Першої світової війни стали недоїдання та епідемії, які підвищили рівень смертності населення, тому міжнародні програми допомоги були одним із найважливіших засобів стабілізації продовольчої безпеки.

В період економічна рецесії у 1930-х роках у США було визнано необхідність міжнародного співробітництва задля забезпечення продовольчої безпеки. Пізніше у 1941 році прийнята Декларація чотирьох свобод президента США Ф. Рузвельта та конференції, проведені у 1943 році - конференція ООН з продовольства і сільського господарства, в 1945 році - конференція ФАО в Квебеку та Конференція з харчування США - привернули увагу світових лідерів до необхідності забезпечення продовольчої безпеки для всього населення світу.

У 1974 році на Всесвітній продовольчій конференції було розроблено концепцію продовольчої безпеки, у якій відображались питання доступності продовольства, його споживання та стабільності цін, а пізніше і фізичного та економічного доступу до продуктів харчування.

У 1996 році на Всесвітньому продовольчому саміті концепція продовольчої безпеки була дещо змінена і її важливими компонентами стали: достатність (їжі має бути достатньо), економічної доступності (економічна можливість населення купувати продукти харчування в необхідній кількості), використання (належне споживання продуктів) та стабільність (поставок та доступу до їжі).

Наукові теорії та концепції досліджували питання продовольчої безпеки в контексті голоду, недоїдання та продовольчої бідності. Міжнародний науково-дослідний інститут продовольчої політики (IFPRI) нарахував близько 200 визначень і 450 індикаторів продовольчої безпеки [1].

Продовольча безпека в більшості випадків визначається як наявність продовольчого забезпечення для харчування населення планети, особливо важливим є постачання продовольства та доступу до нього.

Продовольча безпека - це достатність постачання продовольства шляхом внутрішнього виробництва, імпорту та іноземної продовольчої допомоги. Це доступ людини в будь-який час до їжі, достатньої для активного і здорового життя. Відсутність продовольчої безпеки означає нестачу продовольства, бідність, голод, нерівність, несправедливий розподіл, смертність і хвороби.

Продовольча безпека існує тоді, коли люди мають фізичний, соціальний та економічний доступ до поживної їжі, достатньої для задоволення потреб. Якщо вони не можуть отримати їжу через недостатній розмір доходу або відсутність інших прав на їжу, то це свідчить про продовольчу бідність країни.

У Римській декларації про світову продовольчу безпеку, яка була прийнята на Всесвітньому продовольчому саміті у 1996 році «продовольча безпека» визначається, як ситуація, коли «громадяни в будь-який час мають фізичний і економічний доступ до достатньої кількості безпечної та поживної їжі, яка відповідає їхнім дієтичним потребам і харчовим перевагам для активного та здорового життя» [4].

Отже, аналізуючи дефініції, запропоновані науковцями і міжнародними організаціями, можна зробити висновок, що світова продовольча безпека

досягається, якщо у людей існує постійний і вільний фізичний доступ до необхідної кількості якісної та поживної їжі; економічний доступ, тобто можливість придбати достатню кількість продуктів харчування; соціальний доступ, тобто відсутні бар'єри у отриманні їжі для будь-якої статі та/або соціальної групи; можливість ведення здорового та активного способу життя.

Основними сучасними загрозами глобальній продовольчій безпеці є зміна клімату; конфлікти і політична нестабільність; економічна криза, інфляція та дефіцит; хвороби рослин і шкідники; зростання населення; виснаження ресурсів.

Подолання цих загроз потребує скоординованих глобальних зусиль, включаючи інвестиції в стале сільське господарство, стратегії адаптації до клімату, вирішення конфліктів та економічну політику, яка підтримує продовольчу безпеку.

Список використаних джерел

1. Md. Saleh Mahmud Evolution and Development of Food Security Concept: A Historical Overview URL: https://www.researchgate.net/publication/385242537_Evolution_and_Development_of_Food_Security_Concept_A_Historical_Overview
2. What is Food Security? URL: <https://www.worldbank.org/en/topic/agriculture/brief/food-security-update/what-is-food-security>
3. Zhangyue Zhou Global Food Security: What Matters? URL: https://www.researchgate.net/publication/337854465_Global_Food_Security_What_Matters
4. Римська Декларація про всесвітню продовольчу безпеку і План дій Всесвітньої зустрічі на вищому рівні з проблем продовольства, Рим, 13 листопада 1996 р. URL: <https://digitallibrary.un.org/record/195568>

Ціватий Вячеслав,
*кандидат історичних наук, доцент,
Заслужений працівник освіти України,
доцент кафедри міжнародних організацій і дипломатичної служби,
Навчально-науковий Інститут міжнародних відносин,
Київський національний університет імені Тараса Шевченка,
член правління Наукового товариства
історії дипломатії та міжнародних відносин
м. Київ, Україна*

ЕНЕРГЕТИЧНА ДИПЛОМАТІЯ В ДИПЛОМАТИЧНІЙ СИСТЕМІ ДЕРЖАВИ ХХІ СТОЛІТТЯ: МІЖНАРОДНО-ПОЛІТИЧНИЙ, ТРАНСКОРДОННИЙ ТА ІНСТИТУЦІОНАЛЬНИЙ ДИСКУРСИ (СПЕЦИФІЧНІ ГАЛУЗІ ДИПЛОМАТІЇ)

Сьогодні енергетична дипломатія та енергетична безпека є цілісною інституціональною системою в політико-дипломатичних координатах міждержавних відносин мондіального світоустрою ХХІ століття. Важливою складовою енергетичної дипломатії є інституціонально розвинена в державі система взаємодії між відповідними енергетичними інституціями та досягнення необхідного балансу енергоносіїв у міждержавному просторі та транскордонному співробітництві.

Мета дослідження – проаналізувати специфічну галузь дипломатії – енергетична дипломатія, а також визначити регіональні та національні особливості енергетичної політики і безпеки держав.

У ХХІ столітті Україна привертає до себе дедалі все більшу увагу з боку впливових геополітичних гравців-акторів поліцентричного світу, у тому числі – і з питань енергетичної політики, дипломатії та безпеки [1, с. 131-143].

Україна належить до держав, економічний розвиток яких значною мірою стримується нестачею власних енергоресурсів. Через ці обставини, в останні роки Україна все активніше займається питаннями енергодиверсифікації. Однією зі складових цього процесу є розробка нових родовищ вуглеводнів, зокрема видобуток нетрадиційних видів газу (сланцевий газ, метан вугільних родовищ, газ щільних колекторів тощо).

Привабливим є факт формування покладів сланцевого газу в межах великої частини території України, а також наявність розгалуженої мережі газопроводів, які можуть забезпечити оперативну доставку видобутого газу. Крім того, це виключає витрати значних коштів на будівництво нових трубопроводів.

Промисловий прибутковий видобуток природного сланцевого газу в Україні можливий лише за умови використання технології горизонтального буріння, гідророзриву сланцевого пласта і просунутого сейсмічного 3D GEO моделювання. Споживання природного газу в Україні забезпечується за рахунок імпорتنих поставок та власного видобутку [2, с. 26-29].

На початку ХХІ століття у світовій енергетиці досить чітко почала проявлятися тенденція формування стійкого симбіозу технологічної глобалізації та ресурсної регіоналізації, причому зростаючу роль у цих процесах відіграють

нетрадиційні види і джерела вуглеводнів. Під ресурсною регіоналізацією мається на увазі процес формування замкнутих регіональних енергетичних ринків, які засновані на використанні переважно внутрішньо регіональних енергоресурсів, за рахунок чого значною мірою досягається скорочення залежності від енергетичних поставок з інших регіонів.

В основі ресурсної регіоналізації лежить процес технологічної глобалізації, що полягає у швидкому поширенні нових технологій у ключових регіонах світу. На основі доступності цих нових технологій стає можливим перехід до відносної енергетичної самозабезпеченості регіонів – ключових імпортерів енергоносіїв.

Роль і значення сучасної енергетичної дипломатії як інструменту зовнішньополітичної діяльності держави у світовому енергетичному просторі визначається низкою факторів. По-перше, необхідно зрозуміти, в якому інституціональному та організаційному просторі існує сучасний паливно-енергетичний комплекс. По-друге, виявити найбільш відповідну модель розвитку енергетичної дипломатії в сучасному середовищі світової енергетики, що глобалізується. По-третє, урахувати особливості транскордонного співробітництва держав.

Важливість трансформації енергетичної дипломатії держави та впровадження нових прийомів та технологій у традиційну організацію дипломатичних відносин обумовлена зміною основ комунікацій у світовому енергетичному просторі, де ключові питання стало легше вирішувати на рівні міжнародних організацій, а не на рівні держави.

Ефективність енергетичної дипломатії залежить від узгодженості дій міжнародних акторів з питань глобальної енергетичної безпеки, гнучкості комунікаційних процесів між ними та інституціонального рівня регіональної інтеграції держав, або рівня міжнародного енергетичного простору [3, с. 143-165].

Дипломатія («структурна дипломатія») як інструмент нового розуміння зовнішньої політики, сформованої в логіці структуралізму, спрямована не на досягнення швидких і короткострокових цілей, а на переслідування довгострокових цілей через різноманітні й тривалі за часом ініціативи. Інакше кажучи, дипломатія у світі поступово реорганізує і реструктурує зовнішнє середовище, створюючи механізми регулювання, зрозумілі всім міжнародним акторам.

Прикладами механізмів регулювання можуть стати інтенсифікація політичного діалогу, збільшення співробітництва в різних профільних політичних та енергетичних галузях, до яких залучаються все більш спеціалізовані учасники, створюючи основу для глобального та регіонального енергетичного діалогу.

Організаційний простір, структурований енергетичною дипломатією на початку 2000-х років, остаточно склався в глобальний енергетичний простір, чи глобальний енергетичний діалог. Енергетична дипломатія існує в стані постійної адаптації до умов довкілля. Багато дослідників порівнюють сучасне нестійке зовнішньополітичне середовище з тим, що існувало в XV–XVI століттях, після винаходу друкарства, коли відбувалося «бродіння умів» і створення нових

інформаційних потоків, що спричинили секуляризацію, Реформацію та епоху Просвітництва.

Глобальний порядок денний впливає як на внутрішню, так і на зовнішню політику держави, що неминує призводить до перегляду концепції національних інтересів з урахуванням питань безпеки в різних сферах, у тому числі – і в енергетичній. Дипломатичні практики потребують інноваційних впливів і змін [4, с. 53-62; 5, с. 337-363].

Отже, у сучасному світовому енергетичному просторі предметами дипломатичної діяльності стають великі енергетичні проекти, оскільки інколи їх одностороння реалізація перестає бути рентабельною чи взагалі безглузда. Глобалізація як феномен веде до виникнення інститутів і центрів енергетичної політики в сучасній системі міжнародних економічних відносин.

Сучасна енергетична дипломатія суверенної держави все ще є традиційно державно-центричною системою, заснованою на поняттях сили, влади і національного інтересу.

У глобальній системі енергетичної безпеки дедалі більшої ролі набувають питання охорони навколишнього середовища, безпеки транзиту та постачання енергоносіїв, геоekonomіки та сталого розвитку, які неможливо вирішити на рівні національних держав, тому акцент акторів енергетичної дипломатії поступово зміщується у бік створення нових комунікаційних просторів у рамках міжнародних енергетичних організацій.

Необхідність трансформації традиційних основ енергетичної дипломатії дедалі очевидніша для підвищення ефективності діяльності національної держави в рамках сучасної системи міжнародних відносин.

Список використаних джерел

1. Ціватий В. Г. Енергетична дипломатія і безпека: роль сланцевого газу в економічній політиці України (інституціональний аспект). *Науковий вісник Дипломатичної академії України*. Київ, 2016. Вип. 23. Ч.ІІІ. С. 131–143.
2. Ціватий В. Г. Поліцентричність сучасного світоустрою: мегатренд ХХІ століття: (інституційний контекст). *Зовнішні справи*. 2014. № 8. С. 26–29.
3. Keukeleire S., Thiers R., Justaert A. Reappraising Diplomacy: Structural Diplomacy and the Case of the European Union. *The Hague Journal of Diplomacy*. 2009. Vol. 4, №2. P. 143–165.
4. Tsivaty V.G. National Security as a Component of Global Security: Lessons from Ukraine's Crises. *Eastern Europe Regional Studies*. 2017. № 2 (4). P. 53–62.
5. Ціватий В.Г. Публічне мовлення, дипломатична риторика і міжкультурна комунікація у сфері міжнародних відносин та етикетних практик: інституціональний, міжнародно-інформаційний та політико-дипломатичний дискурси. Трансформація суспільних відносин в умовах цивілізаційних змін: Монографія. Харків: СГ НТМ «Новий курс», 2023. Розділ. 4.7. С. 337-363.

Червінка Ірина,
магістрант, освітня програма
«Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії
Національний університет «Львівська політехніка»,
м. Львів, Україна

Науковий керівник
Павлюх Марія,
кандидат наук із соціальних комунікацій
Національний університет «Львівська політехніка»,
м. Львів, Україна

РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКА ГІБРИДНА ВІЙНА

У сучасному контексті «гібридну війну» доцільно розглядати з урахуванням особливостей агресивних дій російської федерації проти України. Поряд зі специфікою гібридної війни росії проти України, можна виокремити її складові та види.

Інформаційний елемент. Важливим складником інформаційної війни є дезінформація та створення «фейків». Така інформаційна політика спрямована не лише проти України, а й проти Європи та США. Тому не лише Україна, а й колективний Захід повинні стримувати потужну пропагандистську машину [1]. При підготовці до агресивних дій росії проти України, росія, задля того, щоб дезорієнтувати населення України та зменшити підтримку громадянами державних органів влади, вдавалася до потужної інформаційно-психологічної обробки свого населення та населення України. Зокрема, через скуповування українських засобів масової інформації російськими олігархами.

Дипломатичний елемент. Російське керівництво розглядає міжнародні відносини як набір агентурних спецоперації. Шаблонна риторика, висування ультиматумів до України на міжнародних переговорних майданчиках тощо. Методи діяльності російської дипломатії пов'язані з маніпуляціями, пропагандою, підміною понять, подвійних стандартів, а щодо України, риторика засоби масової інформації росії, громадських організацій та московського патріархату спрямована на підлив української державності. В Україні завжди існувала мережа проросійських організацій та представництва російських структур, більшість з яких були утворені перед висуванням Віктора Януковича у кандидати у президенти України та керувалися Кремлем [2].

Економічний елемент. У 2023 році заступник голови Комітету Верховної Ради України з питань економічного розвитку Дмитро Кисилевський зазначив, що економічна війна росії проти України розпочалася раніше 2014 року. росія почала послідовно витісняти українські товари зі свого ринку. Економічна війна відбувалася в багатьох сферах.

Газові війни. Газовими війнами називають серію конфліктів росії та України що, стосуються умов постачання природного газу з росії до України та транзиту російського газу до Європи через територію України. За допомогою цих війн росія прагнула підпорядкувати Україну своїм інтересам.

Сирна війна. У середині 2000-х українська сироробна галузь розвивалася стрімкими темпами, виробництво кожного року збільшувалося у декілька разів. Майже половину твердих сирів, які були вироблені в Україні імпортувала росія. У 2012 році росія обмежила імпорт сирів з України. Це стало ще одним економічним інструментом тиску на Україну.

Шоколадна війна. Протистояння почалося у 2013 році, коли росія, заявивши про низьку якість продукції, заборонила продавати товари українській кондиторській компанії «Roshen» на своїй території. 14 серпня, того ж року, російська федерація заблокувала постачання продукції усіх українських експортерів на невизначений час. 19 серпня, після переговорів між Міністерством доходів і зборів України і Федеральною митною службою росії, було припинено експортну блокаду.

Транзитна війна. Протистояння почалося на початку 2016 року. Передумовою став указ президента росії від 16.12.2015 року про припинення дії Договору про зону вільної торгівлі з Україною. Ініційовано війну було указом Президента рф від 1 січня 2016 року № 1 «Про заходи щодо забезпечення економічної безпеки та національних інтересів російської федерації при здійсненні міжнародних транзитних перевезень вантажів з території України на територію Республіки Казахстан через територію російської федерації» [3]. 4.01.2016 транзит товарів з України через територію росії був заблокований. У відповідь на дії росії, у лютому 2016 року, в Україні блокувалися російські фури. 16 серпня 2016 року Міністр інфраструктури України анонсував нові обмеження у транспортному сполученні з росією. Передумовою до цього стали: блокада росією Азовського моря та спроба росії блокади українських чорноморських шляхів 15 серпня 2018 року.

Блокування російських інтернет-ресурсів. З приходом на український ринок, російські інтернет-сервіси демпінгували ціни, зокрема на надання рекламних послуг. Російська влада готувалася до конфліктів у соціальних мережах, активно вела пропаганду. У росії з 2014 року активно ухвалювалися закони, які дозволяли отримувати величезний спектр інформації про користувачів мереж російським спецслужбам. З огляду на це, 15.05.2017 року Президент України П. Порошенко увів у дію рішення РНБО України «Про застосування персональних спеціальних економічних та інших обмежувальних заходів (санкцій)» [4]. Цим рішенням заборонялося інтернет-провайдерам надавати доступ користувачам інтернету до низки російських інтернет-сервісів.

Релігійний елемент. Українська православна церква московського патріархату є частиною російської православної церкви. УПЦ МП не приховано використовувалася росією як засіб і активна бойова одиниця гібридної війни. Більшість представників УПЦ МП, які знаходилися на окупованих територіях, підтримали окупацію Криму та частини Донбасу у 2014 році. Після початку повномасштабної війни росії проти України представники УПЦ МП допомагали російським військам розвідданими та коригуванням їхньої артилерії; продовжували свою активну участь у російській пропаганді на території України та розпалювали релігійну ворожнечу. У 2022 році Служба Безпеки України відкрила 52 кримінальні провадження проти 55 священників УПЦ МП.

Гуманітарний елемент. росія постійно втручалася у сферу історичної пам'яті України. Спекулювала фактами історії, маніпулювала почуттями людей щодо історичних подій, маніпулювала мовним питанням, прагнула поширити російську мову та культуру серед населення України, нав'язувала свої цінності, займала дуже велику частину інформаційного простору в Україні [1]. росія розбудовувала армію та силові структури; посилювала свій вплив на українську владу; втручалася у внутрішні справи України; підбурювала антиукраїнські настрої серед населення; поширювала потужну проросійську пропаганду, створюючи різні організації та партії; налагоджувала системну інформаційну обробку населення. російсько-українська війна загострює коло питань, пов'язаних з інформаційною боротьбою, пропагандистськими кампаніями, деталями проведення низки дій, спрямованих на досягнення військово-політичних цілей без максимального використання військової складової [4].

Отже, у російсько-українській «гібридній» війні поєднуються багато різних способів та засобів боротьби: збройна військова агресія, терористичні акти, економічні та гуманітарні елементи, інформаційно-психологічні засоби, релігія тощо.

Список використаних джерел

1. Гібридна війна у сучасному світі. Що про неї повинен знати журналіст і редактор?. URL: <https://enpuir.npu.edu.ua/bitstream/handle/123456789/25597/Kulias%2012-27.pdf?sequence=1>.
2. Кройтар А. Публічна дипломатія російської федерації як складова гібридної війни проти України. URL: <https://dspace.onua.edu.ua/items/89e1eb7c-6621-40fb-9d27-704871b08792>
3. Порошенко П. Указ Президента України №133/2017. URL: <https://www.president.gov.ua/documents/1332017-21850>.
4. Центр Разумкова. Гібридна війна росії – виклик і загроза для Європи. URL: https://razumkov.org.ua/images/Material_Conference/2016_12_14/GIBRID-WAR-FINAL-1-1.pdf.

Чуйко Олег,
магістрант, освітня програма
«Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії»
Західноукраїнський національний університет,
м. Тернопіль, Україна

Науковий керівник:
Тулай Оксана,
доктор економічних наук, професор
Західноукраїнський національний університет,
м. Тернопіль, Україна

МІГРАЦІЙНА ПОЛІТИКА ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ

Міграційна політика є вирішальним чинником у забезпеченні національної безпеки урядів ЄС. У рамках міграційної кризи, що почалася у 2022 році, багато європейських країн попередили про загрози національній та регіональній безпеці. Через відсутність необхідного контролю та ліберальну політику ЄС щодо іммігрантів це спричинило значні зміни в їх економічному та соціальному житті. Зокрема, загроза міжнародних конфліктів і терористичних актів, зростання екстремізму, погіршення міжкурядових відносин, фінансова підтримка біженців посилили економічний тягар.

Внаслідок війни в Україні та збройних військових конфліктів у деяких країнах Близького Сходу та Африки сформувалися потоки біженців, які прямують до Європи. Зростання цих потоків призвело до найбільшої міграційної кризи в Європі з часів Другої світової війни. Для подолання цієї кризи та запобігання подібним кризовим явищам у майбутньому необхідна комплексна реформа міграційної політики та впровадження нових заходів для вирішення проблем неконтрольованих міграційних потоків.

Ключовим моментом у формуванні стандартного регулювання міграційних процедур в Європейському Союзі стало підписання Договору про заснування Європейського Союзу, згідно з положеннями якого громадянин будь-якої держави-члена є громадянином Європейського Союзу, з чого випливає можливість вільного пересування та вибору місця проживання по всій території Європейського Союзу. На цьому рівні управління міграційними процесами трактується як суспільний інтерес і міжкурядові відносини, а міграція класифікується як «третя опора» діяльності Європейського Союзу.

Крім того, в угоді зазначено, що ніщо не заважає урядам вживати заходів, які вони вважають необхідними для контролю імміграції з третіх країн, запобігання злочинності та контрабанді. Наступним кроком у створенні Європейського міграційного простору стало підписання у 1995 році Шенгенської угоди.

Визнаючи, що неконтрольована хвиля іммігрантів може стати проблемою в майбутньому, європейське керівництво прийняло Амстердамську угоду. Ключовою особливістю цієї угоди було положення, яке дозволяло інституціям ЄС вживати офіційні дії, обов'язкові для держав-членів у сфері міграції.

Прийнятий у 2007 році Лісабонський договір значно розширив повноваження інституцій ЄС у сфері міграційної політики.

Ідея міграційної політики, висловлена Європейською комісією – «Процвітання, єдність, безпека» деталізована в Європейській конвенції про імміграцію та притулок, яка встановлює 5 основних напрямів у сфері міграції:

1) забезпечення інтеграції мігрантів шляхом призначення легальної імміграційної організації відповідно до пріоритетів, потреб і можливостей окремих країн;

2) запобігання нелегальній імміграції, забезпечення повернення нелегальних іммігрантів до країни їх походження або транспортування;

3) підвищення ефективності берегового контролю;

4) розвиток європейської системи надання притулку;

5) посилення співпраці з країнами походження мігрантів для забезпечення взаємної взаємодії між міграцією та розвитком [2, с. 240].

Правовою основою міграційної політики є Шенгенська угода, Угода про Європейський Союз, Амстердамська угода, Лісабонська угода. За допомогою цих та інших документів Євросоюз намагається врегулювати питання імміграції на законодавчому рівні, дотримуючись основних прав і свобод кожного громадянина. Однак ліберальний підхід, який дотримується в усіх міграційних угодах, збільшить потік мігрантів до країн ЄС і призведе до міграційних криз [1].

Отже, формування міграційної політики ЄС триває вже понад двадцять років. Подолання нової міграційної кризи, що почалася на початку 2022 року, неможливо без вирішення проблем міграційної політики. До таких проблем належать: зростання рівня нелегальної імміграції; загроза зростання організованої злочинності; конфлікт між країнами, які хочуть обмежити доступ для біженців, і країнами, які готові прийняти їх у майбутньому; неефективний розподіл іммігрантів із «перших країн в'їзду»; «виштовхування» біженців на балканські кордони; негативний вплив іммігрантів на культурний сектор країн ЄС. Вирішення вищезазначених проблем потребує реалізації таких заходів: прийняття нормативно-правових документів щодо обмеження міграційних потоків на європейському рівні; уніфікація міграційного права ЄС і законодавства держав-членів; прийняття правил «першого в'їзду» та нових підходів щодо відповідальності та єдності в міграційній політиці інших країн ЄС тощо.

Список використаних джерел

1. Kuryliuk Y., Rodinova N., Ovchar P. Problems and prospects of the eu migration policy. *Economy and Society*, (46). 2022. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-46-34>
2. Сокурєнко В. А., Хрякова Н. О. Міграційна політика ЄС: сучасні парадигми. *Науковий вісник Ужгородського Національного Університету. Серія Право*. 2021. Вип. 63. С. 239–243.

Шарак Любов,
магістрантка, освітня програма
«Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії»
Західноукраїнський національний університет,
м. Тернопіль, Україна

Науковий керівник:
Тулай Оксана,
доктор економічних наук, професор
Західноукраїнський національний університет,
м. Тернопіль, Україна

ЗАСАДИ СУЧАСНИХ ДИПЛОМАТИЧНИХ УКРАЇНСЬКО-ПОЛЬСЬКИХ ВІДНОСИН

Публічна дипломатія, як важлива складова зовнішньої політики країни, стала темою все більш актуальною у сучасному світі. У контексті українсько-польських відносин, цей аспект набуває особливого значення через традиційне партнерство між двома країнами і потребу в покращенні комунікаційного процесу.

У рамках українсько-польських відносин, публічна дипломатія має на меті зміцнити сприятливий образ країни в очах громадськості сусідньої держави, а також залучення широких верств населення до розуміння і підтримки спільних цінностей та інтересів. Вона може бути ефективним інструментом для просування політичних, культурних, економічних та соціальних інтересів двох країн [2, с. 161].

Неможливо оспорювати той факт, що на українсько-польські відносини вплинули історичні події міжвоєнного та після воєнного часу ХХ століття: 1918 рік - відновлення незалежності України та Польщі; 1939 рік - радянсько-німецький пакт та поділ Польщі, що призвели до тимчасового припинення існування незалежних держав; 1945 рік - формування радянського впливу в Східній Польщі та українських землях; 1950-60-і рр. - масові депортації та денационалізація в Україні та Польщі під час радянського періоду; 25 грудня 1991 року - Радянський Союз припинив існування як суверенна держава. Падіння було поступовим, але, на думку багатьох, неминучим [1, с. 388].

Вище зазначені приклади історичних подій суттєво вплинули на формування взаємин між Україною та Польщею. Багато з них залишили глибокий слід у свідомості обох народів і визначили характер їх сучасних взаємин. Поглянувши у минуле, ми спостерігаємо дзеркальність подій сьогодення, сучасного співробітництва та взаєморозуміння.

Між Польщею та Україною є дуже багато спільного: історія, культура, досвід російсько-радянської окупації. Після розпаду Радянського Союзу і соціалістичного блоку Польща кардинально змінила свою зовнішню політику, обравши шлях до євроінтеграції. З свого боку, Україна підтримала європейські амбіції Польщі з моменту, коли стала незалежною.

Початок широкомасштабного вторгнення російської федерації в Україну 24 лютого 2022 року дав зрозуміти, що Польща досить чітко усвідомлює рівень власних безпекових ризиків. Хоча загалом після 2014 року вона виступала «адвокатом України в Європі», заявляючи свою підтримку в наданні нашої державі членства в ЄС і НАТО [4].

У свою чергу Україна підтримує політичні та економічні зв'язки з Польщею не лише через тривалу історичну традицію українсько-польських взаємин, спільні демографічні процеси, територіальну близькість та культурні зв'язки, але й через активне співробітництво у всіх сферах життя і подібність політичних і стратегічних інтересів.

Взаємини між Україною та Польщею є прикладом успішної зовнішньої політики, яка ґрунтується на принципах визнання та двостороннього партнерства між двома державами, що дозволило побудувати правовий та політичний фундамент для сучасних взаємин.

Але українсько-польські відносини були і напруженими та «сірими». Зокрема, досі залишається відкритим питання «зернової суперечки». Конфлікт зернової ситуації став очевидним вже після російського вторгнення в Україну, і зріс по мірі блокади українських чорноморських портів. В липні 2022 року, завдяки посередництву ООН та угоди «Чорноморська зернова ініціатива», деяким українським портам було дозволено частково відновити роботу. Також з'явилися сухопутні "коридори солідарності" через територію європейських країн, а Єврокомісія скасувала всі мита та квоти на українські товари. У липні 2022 року Зернова та кормова палата Польщі висловила серйозну занепокоєність щодо ситуації на польсько-українському кордоні, де близько 16 000 вагонів очікували митного оформлення. З цих вагонів кожен п'ятий мав зерно. Польща зараз і надалі дотримується положень "коридору солідарності", за яким вона стає регіональним центром торгівлі сировиною для України, але лише у транзитному напрямку до Африки, Азії та інших країн ЄС [5].

Також на українсько-польські відносини впливає і міграційна ситуація. Українська еміграція до Польщі має різноманітний вплив на економіку обох країн. З позитивної сторони, для України це означає збільшення грошових переказів, зменшення безробіття і повернення частини робочої сили з новими навичками та досвідом. Для Польщі це призводить до зростання ВВП, прискореного розвитку економіки, заповнення вакантних робочих місць, стимулювання споживчого попиту, зниження середньо-ринкової вартості оплати праці та підтримки розвитку освіти [3].

Однак українська еміграція також негативно впливає на економіку України шляхом уповільнення темпів її економічного розвитку, втрати цінного працездатного потенціалу, появи нерівноваг на ринку праці та додаткових витрат держави на підготовку нових фахівців. У економіці Польщі зростає ймовірність збільшення безробіття, посилюється конкуренція між мігрантами та місцевим населенням, що також може призводити до конфліктів.

Для ефективного співробітництва між Україною та Польщею важливо не лише здійснювати торговельні операції, але й підтримувати розвиток взаємного інвестування як значущого методу міжнародного економічного співробітництва.

Обидві країни стикаються з новими глобальними проблемами, що потребують негайного вирішення для успішної співпраці у майбутньому. На сьогоднішньому етапі перспективними напрямками двосторонньої співпраці між Україною та Польщею є розвиток спільних проєктів у воєнно-технологічному секторі, інвестиційна сприяння, створення спільних підприємств, транскордонне співробітництво і участь в Люблінському трикутнику.

Список використаних джерел

1. Гудь Б. З історії етносоціальних конфліктів. Українці й поляки на Наддніпрянщині, Волині й у Східній Галичині в XIX – першій половині XX ст. Харків: «Акта». 2018. С. 388-389.
2. Каракуркчі Г. В. Перспективні напрями розвитку сучасних українсько-польських відносин. *Європейські орієнтири розвитку України в умовах війни та глобальних викликів XXI століття*. Одеса. 2023. С. 775.
3. Меморандум між Україною та Польщею щодо розробки інструментів сприяння торгівлі: URL: https://www.chernihivoblast.gov.ua/S_oglyad_statti.
4. Чому Польща є надважливим партнером для України. URL: <https://armyinform.com.ua/2023/04/09/chomu-polshha-ye-nadvazhlyvym-partnerom-dlya-ukrayiny/>.
5. Два погляди на зернову суперечку: якими аргументами відстоюють свою позицію Україна та Польща. URL: <https://ces.org.ua/dva-poglyadi-na-zernovu-superechku-yakimi-argumentami-vidstoyuyut-svoyu-pozicziyu-ukra%D1%97na-ta-polshha/>.

Швирида Олександр,
магістрант, освітня програма
«Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії»
Західноукраїнський національний університет,
м. Тернопіль, Україна

Науковий керівник:
Ковальчук Ольга,
кандидат фізико-математичних наук, доцент
Західноукраїнський національний університет,
м. Тернопіль, Україна

РУХ ТАЛІБАН: ІСТОРІЯ ВИНИКНЕННЯ ТА УЧАСТЬ У КОНФЛІКТАХ

Появу Талібану в Афганістані можна віднести до наслідків радянсько-афганської війни в 1980-х роках. Рух Талібан офіційно розпочався в 1994 році серед пуштунського населення з метою створення суворої ісламської держави в Афганістані. Приходу Талібану до влади сприяла політична нестабільність у країні та неспроможність попередніх урядів забезпечити безпеку та основні послуги населенню. У 1996 році таліби захопили Кабул і створили Ісламський Емірат Афганістан, який визнали лише три країни: Пакистан, Саудівська Аравія

та Об'єднані Арабські Емірати. Суворе тлумачення талібами ісламського права та жорстоке поводження з жінками та меншинами призвели до міжнародного осуду та ізоляції.

Роль Талібану в громадянській війні в Афганістані була значною, оскільки група воювала проти Північного альянсу, коаліції груп, які виступають проти правління Талібану. Громадянська війна призвела до загибелі десятків тисяч людей, а сувора політика Талібану та порушення прав людини ще більше розпалили конфлікт.

Протягом свого правління Талібан імплементував жорстку версію Шаріату, ісламського закону, включаючи публічні страти, ампутації і побиття як засіб покарання за порушення Шаріату. Жінкам було суворо заборонено отримувати освіту та займати робочі місця, а також було накладено обмеження на їхні права та свободи. Культурні пам'ятки, включаючи давні статуї Будди в Бамяні, були вибухнуті талібами як неприпустимі згідно з їхньою інтерпретацією ісламу. Під Талібаном країна також стала притулком для терористичних організацій, зокрема Аль-Каїди, що становило загрозу для міжнародної безпеки.

Після терактів 11 вересня в Сполучених Штатах підтримка «Талібаном» Аль-Каїди призвела до вторгнення США в Афганістан у 2001 році. Талібан був швидко усунений від влади, але він продовжував воювати проти очолюваних США коаліційних сил і афганського уряду в тривалому повстанні. Тактика Талібану включала теракти смертників, викрадення людей і цілеспрямовані вбивства, що призвело до загибелі тисяч цивільних осіб і військовослужбовців.

Участь Талібану в триваючому конфлікті в Афганістані відзначена насильством і нестабільністю. Після виходу США з Афганістану в серпні 2021 року таліби швидко відновили контроль над країною. Повернення угруповання до влади викликало занепокоєння та засудження з боку міжнародної спільноти, враховуючи історію порушень талібами прав людини та їхню підтримку екстремістських груп. Проголошення Талібаном Ісламського Емірату Афганістан ще більше підіграло побоювання щодо повернення до суворой інтерпретації угруповання ісламського права. Ситуація в Афганістані залишається нестабільною, з постійним насильством і нестабільністю.

Після повернення Талібану до влади у 2021 році, спостерігатимуться наслідки їхнього нового режиму та інтерпретації ісламу. Міжнародна спільнота спостерігатиме розвиток ситуації зі значним стурбованням, що стосується прав людини, свободи преси і стабільності в регіоні. Залишається багато питань стосовно майбутнього Афганістану та ролі Талібану в ньому, і переговори та дипломатичні зусилля будуть вирішальними факторами для досягнення миру та стабільності в країні та регіоні в цілому.

Поява та участь Талібану в конфліктах були відзначені насильством і нестабільністю. Прихід Талібану до влади в Афганістані сприяв релігійний екстремізм і бажання політичного контролю. Їх роль у громадянській війні та підтримка терористичних організацій призвели до триваючих конфліктів і нестабільності в регіоні. Незважаючи на зусилля з мирних переговорів, відданість Талібану їхній екстремістській ідеології та насильницькій тактиці продовжують становити загрозу стабільності та безпеці Афганістану та всього регіону.

Список використаних джерел

1. Як виник рух «Талібан», історія війни в Афганістані. URL: <https://suspilne.media/culture/156398-so-potribno-znati-talibiv-i-konflikt-v-afganistani-akij-trivae-vze-ponad-40-rokiv/>
2. Талібан. URL: <https://uk.wikipedia.org>
3. Війна в Афганістані. Друге пришествя Талібану. URL: <https://usd.org.ua>
4. Панджшерський конфлікт URL: <https://uk.wikipedia.org>.
5. Афганістан: наступ Талібану - це загроза всьому світу від URL: www.bbc.com/ukrainian/features-58079472
6. Війна в Афганістані (2001-2021) URL: <https://uk.wikipedia.org>.

Щербій Богдан,
магістрант, освітня програма
«Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії»
Західноукраїнський національний університет,
м Тернопіль, Україна

Науковий керівник:
Оксана Тулай,
доктор економічних наук, професор
Західноукраїнський національний університет,
м. Тернопіль, Україна

ВПЛИВ ТЕХНОЛОГІЧНОГО РОЗВИТКУ НА МІГРАЦІЙНІ ПРОЦЕСИ В ЄВРОПЕЙСЬКОМУ СОЮЗІ

Технологічний розвиток має значний вплив на міграційні процеси в Європейському Союзі. З одного боку, технології полегшують комунікацію та пересування, що сприяє збільшенню міграційних потоків до ЄС. З іншого боку, автоматизація зменшує попит на низькокваліфіковану робочу силу, скорочуючи можливості працевлаштування для мігрантів. Крім того, новітні технології посилюють контроль кордонів, ускладнюючи незаконну міграцію. Отже, цифровізація та інновації створюють як нові виклики, так і можливості для регулювання міграційних потоків у рамках ЄС.

По-перше, розвиток інформаційно-комунікаційних технологій значно полегшує зв'язок мігрантів з батьківщиною та пошук необхідної інформації про можливості працевлаштування та життя в країнах ЄС. Інтернет дає більший доступ до вакансій, дозволяє підтримувати соціальні зв'язки незалежно від відстані.

По-друге, високотехнологічні транспортні засоби, такі як швидкісні потяги чи бюджетні авіалінії, роблять подорож до Європи швидшою, дешевшою і доступнішою для значно більшої кількості людей. Це стимулює як трудову, так і освітню міграцію.

По-третє, активна автоматизація виробництв скорочує робочі місця для некваліфікованих мігрантів, що призводить до зростання безробіття та соціальної напруги серед цієї групи населення. Отже постає питання їх перекваліфікації.

Нарешті, нові технології біометричної ідентифікації та відеоспостереження посилюють прикордонний контроль, ускладнюючи нелегальну міграцію до ЄС. Це вимагає удосконалення політики надання притулку.

Отже, вплив технологічного розвитку на міграційні процеси в ЄС є багатограним.

Інформаційно-комунікаційні технології сприяють міграції, полегшуючи пошук роботи онлайн, дозволяючи ІТ-фахівцям працювати віддалено, підтримуючи зв'язок мігрантів з рідними та формуючи діаспорні спільноти в інтернеті.

Новітні транспортні технології роблять поїздки до Європи дешевшими й швидшими через бюджетні авіалінії та швидкісні потяги, що сприяє трудовій мобільності.

Водночас, автоматизація виробництва скорочує робочі місця для некваліфікованих працівників, змушуючи їх або повертатися, або здобувати нові компетенції.

Також технології кібербезпеки посилюють прикордонний контроль, ускладнюючи нелегальну міграцію. Але з іншого боку, з'являються нові способи обійти ці заходи, як-от використання дронів чи криптовалют.

Таким чином, цифровізація і технологічний прогрес створюють як нові можливості, так і виклики для регулювання міграційних потоків в ЄС, потребуючи гнучкої та адекватної політичної реакції.

Список використаних джерел

1. Міграція в ЄС: факти і цифри. Аналітичний звіт Європейської Ради з міжнародних відносин. 2021.
2. Діджіталізація та міграція: виклики та можливості для ЄС. Стаття С. Берга в Journal of Ethnic and Migration Studies. 2022.
3. Вплив технологій на ринок праці та міграцію в Європі. Дослідження Міжнародної організації праці. 2020.
4. Технології та прикордонний контроль: європейські практики стримування нелегальної міграції. Збірник доповідей конференції Frontex. 2023.
5. Інтернет та міграція: роль віртуальних мереж в житті мігрантів. Монографія С. Крауса, видавництво Кембриджського університету. 2021.

ЧАСТИНА II.

ЕСЕ ПЕРЕМОЖЦІВ КОНКУРСУ «ЧОМУ ВАЖЛИВО БРАТИ НА СЕБЕ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ?»

Всеукраїнський День відповідальності людини – це державне свято України, яке відзначається 19 жовтня з метою якісного перетворення українського суспільства, підвищення рівня відповідальності, а також вшанування пам'яті великого українця **Богдана Гаврилишина**, автора «Декларації відповідальності людини» у день його народження.

*Ватащак Василина,
бакалаврантка, освітня програма
«Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії»
Західноукраїнський національний університет,
м Тернопіль, Україна*

ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ – ЦЕ СМІЛИВІСТЬ ПРИЙНЯТТЯ РІШЕНЬ

Відповідальність – це здатність виконувати свої обов'язки, дбати про те, що ти робиш, приймати наслідки своїх дій. Відповідальність насамперед базується на свідомості індивіда, його вмінні долати труднощі, приймати виважені рішення відповідно до власних переконань та моральних принципів. Кожній людині рано чи пізно доводиться приймати важливі рішення і нести на собі досить важкий тягар відповідальності за себе, а іноді й інших. Я вважаю, що людині, яка має чітку життєву позицію та тверді переконання набагато легше нести цей тягар та вирішувати будь-які проблеми, неважливо якої вони складності.

Такою людиною, цілеспрямованою, сильною та відповідальною, з чіткими принципами, був Богдан Дмитрович Гаврилишин. Він був надзвичайно високоінтелектуальним та вражав своєю проникливістю, добротою і розумом. Цей чоловік поєднував в собі відповідальність, яка властива дорослим, зрілим людям, які розуміють суворі реалії сьогодення та мрійливість юнака. Його вислови завжди будуть джерелом натхнення та основою для формування національної свідомості багатьох українців.

Богдан Дмитрович багато писав про українців і для українців. З його цитат можна почерпнути для себе багато нового та корисного. Саме з його слів ми дізнаємось як можна стати відповідальним та послужитись своїй сім'ї, державі, суспільству, природі тощо. Зараз як ніколи актуальною темою є відданість Батьківщині. Тож як в такий складний час кожен з нас може допомогти нашій державі? По-перше, ми повинні відчувати відповідальність перед нашими захисниками і максимально їм допомагати. По-друге, кожен громадянин

(особливо студент, який є майбутнім України) повинен мати чітку громадянську та політичну позицію, щоб знову не допустити до влади некомпетентних та байдужих до долі народу політиків. Також нашим обов'язком залишається подбати про культурну та історичну спадщину, плекати українську мову: «Кожен громадянин, громадянка, які знають українську мову, а це переважна більшість населення, особливо молоде покоління, повинні починати розмову будь-де, будь з ким, байдуже про що українською. Тоді їхні співрозмовники будуть відповідати українською і, як показує мій досвід, робитимуть це радо, навіть з усмішкою. Таким чином ми звільнимо самих себе від застарілих стереотипів, спілкуватися українською мовою стане для всіх нормально і легітимно» [1] - таку пораду нам дав Богдан Гаврилишин. Ця інтелігентна людина мала великі очікування щодо української нації, він бачив велич нашого народу: «Ми [українці] могли би багато чого зробити для світу, бо він загалом хворий. Недуга – це коли людина не має жодної духовної цінності. Збереглися тільки матеріальні. А ми не такі» [2]. Багато українців віддали життя заради ідеї свободи та незалежності. Ці люди знали для чого вони приносять таку жертву – задля майбутнього! Вони це робили заради щасливого та вільного майбутнього своїх рідних, друзів, побратимів, нащадків. Наші герої своїм прикладом показують нам та наступному поколінню як потрібно брати відповідальність за своє життя. Якщо ти хочеш жити щасливо, маєш мрії та цілі, ти повинен робити все задля здійснення своєї мети, а не очікувати, що хтось це зробить за тебе! Іноді навіть за право бути вільним доводиться змагатись. Якщо людина відповідально відноситься до своїх обов'язків, притримується власного морального кодексу, то вона буде вільною, сильною та незалежною.

Отже, бути відповідальним дуже важливо, бо людина, яка бере відповідальність за своє життя є його справжнім та повноправним господарем. Проте за всіма турботами та обов'язками не потрібно забувати і про бажання, мрії та відпочинок. Бо як казав Богдан Дмитрович : «Буйно мрійте!» [3] та «Все, що я зробив у житті, я починав із мрії.» [3]. Щиро вірю, що наші мрії можуть змінити світ на краще!

Список використаних джерел

1. Гаврилишин Б. Патріотичних, компетентних і порядних людей в українській владі нема. Українське слово. 2016. 23-29 берез. С. 6–7.
2. Гаврилишин Б. Дороговкази в майбутнє. Київ : Основи, 1993. 238 с.
3. Гаврилишин Б. [Щоденник]. Країна. 2016. № 42 (345), 3 лист. 2016. С. 20-23.

Вінницький Дмитро,
*здобувач, ВСП «Фаховий коледж економіки, права та
інформаційних технологій ЗУНУ»,
м. Тернопіль, Україна*

ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ – ЦЕ ВМІННЯ ВІДПОВІДАТИ ЗА СВОЇ ВЧИНКИ

Сучасний світ не вперше стикається з викликами, що вимагають від нас розуміння та прийняття відповідальності. У цьому контексті, поняття відповідальності визначається не просто як обов'язок, а як цінність, що може змінити обличчя нашого світу. Великий український філософ Богдан Гаврилишин глибоко продумав цю тему, подарувавши світові свою унікальну візію відповідальності як ключового моменту трансформації.

Богдан Гаврилишин, син України, став великим вченим, дослідником та філософом, чия думка та візія залишає невимірний слід в історії. Його філософські ідеї стали важливим компонентом сучасної культури та науки, але особливо вражає його погляд на відповідальність як на цінність, що формує світову картину.

Однією з ключових ідей Гаврилишина є розуміння відповідальності як не просто обов'язку перед суспільством, але як суттєвої цінності, яка визначає наш спосіб існування. Відповідальність, за його переконанням, повинна бути вбудована в кожную нашу дію, кожен вибір, як підґрунтя для справжньої гармонії та розвитку. Його візія визнає, що справжня сутність відповідальності проявляється не лише в дотриманні правил, але й у вмінні відповідати за свої вчинки перед власною совістю [1, с. 121].

Відповідальність як цінності має не лише особистий вимір, але й суспільний. Гаврилишин переконує, що відповідальність може бути двигуном соціальної трансформації. Поєднуючи особисту відповідальність зі свідомістю суспільства, ми здатні змінювати стереотипи, руйнувати бар'єри та створювати новий, відкритий світ [2, с. 71].

Гаврилишин також наголошує на глобальному аспекті відповідальності. Його візія полягає в усвідомленні нашої відповідальності перед майбутніми поколіннями та перед самою планетою. Сприймаючи відповідальність за наші вчинки на глобальному рівні, ми можемо створити стійкий, гармонійний світ для всіх.

Візія Богдана Гаврилишина закликає нас приймати відповідальність не лише за власне життя, але й за майбутнє покоління та за нашу планету. Його думки стають провідним світлом для тих, хто прагне створити справжню позитивну зміну у світі, розглядаючи відповідальність як невід'ємну частину власної існування.

Список використаних джерел

1. Гаврилишин, Богдан. Дороговкази в майбутнє: до ефективніших суспільств. Доповідь Римському клубові / Гаврилишин, Богдан ; Пер. с англ. Л.Л.Лещенко. К. : Основи, 1993. 238 с.

2. Гаврилишин, Богдан Дмитрович. Залишаюсь українцем: Спогади / Гаврилишин, Богдан Дмитрович ; Вст. ст. Л.Івшиної. К.: Пульсари, 2011. 288 с.

Гричух Христина,
учениця 11 класу
Тернопільська спеціалізована школа №5
з поглибленим вивченням іноземних мов

RESPONSIBILITY – THE VALUE THAT CAN CHANGE THE WORLD

It is believed that older generation is more responsible than the one that is now. But as a part of today's youth community I strongly disagree. Now teenagers understand that in modern world responsibility is a strong superpower and are not scared to take that responsibility.

Responsibility is not only about caring for your own actions but also to care about making right choices. It is about how we can work together to make our world a better place for everyone. We need to understand clearly about how our choices affect everything around us and it doesn't matter if our actions are important or paltry as it seems. Understanding of this can change not only our personal life but also the whole world.

Our responsibility towards society is in providing into our community and promoting empathy, kindness and understanding. One part of people who feel this responsibility help by standing up for equality, education and access to basic necessities. While other are creating helpful public organizations to highlight problems such as poverty or injustice and to gether active people in one big society.

Not taking responsibility does not affect only people or community it has also a really huge influence on the nature so as a result – quality of our life. There is a marked increase in affect of people and technologies on our planet so it needs a lot more responsibility and humanity from us. It requires taking responsible actions to not ruin our ecosystem. War, deforestation, pollution of air, ground and water, climate change: these are the problems caused by mankind not taking responsibility for hundreds of years and as a consequence we can see that the Antarctica is melting, the level of water is rising, the Atmosphere is getting weaker, there are islands of floating rubbish in the Ocean and animals are becoming extinct. Our responsibility towards the environment is in everyday actions such as correct sorting of waste or creating less pollution, for example, by riding a bicycle instead of using a car.

Through responsibility and respect in our government we can cooperate in solving common problems such as public health or climate change we can reach results easier and quicker by communicating and helping.

Taking responsibility for every of our small choices, behavior and impact on the environment is the first step towards positive change.

From our small responsible actions and ethical behavior to global initiatives, responsibility becomes a powerful force towards positive changes. By understanding this humanity we can make our future better and create the world where everyone could thrive.

Іванюк Віктор,
бакалаврант,
Західноукраїнський національний університет,
м. Тернопіль, Україна

ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ – ЦЕ ТУРБОТА ПРО СУСПІЛЬСТВО

Чи погоджуюся я з тим, що відповідальність – це цінність, що змінює світ? Безсумнівно, так. Я вважаю, що людина має бути відповідальною та нести відповідальність за свої дії, вчинки, слова. Людина, яка не лише обіцяє, але й виконує сказане, яка не просто так щось робить, а з якоюсь ціллю – має значно більший авторитет у соціумі. Таку людину поважають, цінують, слухають і до неї прислухаються.

Прикладом слугуватиме видатний науковець, економіст, громадський діяч Богдан Гаврилишин. Це людина, яка своїм життям довела, що відповідальність є дуже великою цінністю. Відвідавши біля дев'яноста країн світу, побувавши у кожному куточку, окрім Антарктиди, Богдан Гаврилишин у кожній країні залишив свій слід. У кожную країну він подорожував з певною метою: не лише її відвідати, але й прочитати лекцію студентам, передати знання іншим людям. Коли він щось розповідав чи доносив певну думку, то говорив обдуманого, впевнено і переконливо. Він відповідав за сказані слова, тому його любили люди, поважали і цінували.

Богдан Гаврилишин був дуже цінним для Аргентини, коли вона перебувала в диктатурі з обмеженням політичних прав людей, і в усіх аспектах була зовсім неефективна, а незадоволення населення зростало. У своїх працях Богдан Гаврилишин писав: «У деяких країнах я був залучений до визначних подій і залишив слід по собі, серйозно вплинувши на подальший розвиток тих країн. Так сталося в Австралії та Аргентині» [1]. Тоді до Аргентини запросили Богдана Гаврилишина з метою прочитати декілька лекцій про ефективні системи управління та їхнє досягнення. Через декілька місяців після його візиту ситуація в країні змінилася – розпочався розвиток соціальної та економічної сфер, країна почала процвітати. Таким чином візит Богдана Гаврилишина до цієї країни був дуже цінним, адже доля країни змінилася.

Богдан Гаврилишин був дуже розумною людиною, зробив значний внесок у розвиток освіти та науки, розвивав сфери менеджменту, економіки та політики. Це людина, яка написала більше ста статей у цих сферах та видала декілька книг. Головним доробком Богдана Гаврилишина був документ – «Декларація відповідальності людини». У цьому документі він висвітлив різні правила відповідальності людини, яких повинен дотримуватися кожен. Ці правила можуть стати дороговказами до демократичного, інклюзивного та ефективного суспільства з погляду гуманістичних цінностей. Я вважаю, що дотримання правил із Декларації відповідальності людини допоможуть людям стати більш відповідальними та збільшити авторитет і цінність в суспільстві.

На превеликий жаль, у світі не всі люди є відповідальними. Дехто щось обіцяє і не виконує, дехто не цінує те, що має, а значить безвідповідально ставиться до цього. Я вважаю, що такі люди не будуть цінністю в соціумі.

Суспільство не буде таких людей поважати, любити, цінувати і ставитиметься до них з насторогою.

Вважаю, що відповідальність людини завжди є цінністю. Щоб її цінували, вона повинна завжди бути відповідальною: у роботі, навчанні, сім'ї, дружбі тощо. Якщо в організації керівник відповідально ставиться до своєї роботи, то його поважають колеги і вважають цінним в організації, адже від нього залежить подальший розвиток цієї організації. Якщо працівник відповідально виконує свою роботу, яку йому довірив керівник, то цей працівник є цінним для керівника і може претендувати на певні нагороди, що й більше буде мотивувати працівника до виконання своїх обов'язків.

Богдан Гаврилишин – це людина з великої літери, це велика цінність для людей та країн, адже він впливав на їхній розвиток та змінював світ. Для нього дуже цінною була Україна – країна, де він народився. Подорожуючи світом, у кожній з відвіданих країн він представлявся: «Богдан Гаврилишин, українець» [4].

Отже, бути відповідальним – це велика цінність, яка може змінити світ. Кожна людина хоче бути цінною, щоб її поважали, любили, хоче мати певну значущість у суспільстві. А для цього потрібно бути відповідальною людиною і не боятися брати на себе відповідальність.

Список використаних джерел

1. Богдан Гаврилишин: 10 цікавих фактів про життя. URL: <https://www.plast.org.ua/hawrylyshyn/>
2. Гаврилишин Богдан Дмитрович – Вікіпедія. URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/Гаврилишин_Богдан_Дмитрович
3. Декларація відповідальності людини – Фонд Родини Богдана Гаврилишина. URL: <https://bhfamilly.org/deklaratsiya-obovyazkiv-lyudyny/>
4. Інформаційна година до Дня відповідальності людини. URL: <https://vcolnuft.volyn.ua/informatsijna-godyna-do-dnya-vidpovidalnosti-lyudyny/>

Кулик Лілія,
бакалаврантка, освітня програма
«Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії»
Західноукраїнський національний університет,
м Тернопіль, Україна

ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ – ЦЕ ПРИЙНЯТТЯ НА СЕБЕ ЗОБОВ'ЯЗАНЬ І ЇХ ВИКОНАННЯ

Цінності - те, чим людина дорожить і заради чого готова жертвувати чимось іншим, платити зусиллями, часом та грошима. Правильно утворена система цінностей запорука формування могутньої демократичної держави. Сучасне суспільство поглинуте гонінням за статками, статусами, суспільним визнанням і досяганням цілей, забуває про свою роль на Землі. Людина сповнюється егоїзмом, відсутністю поваги до національних особливостей,

агресивністю та орієнтацією на бездуховні цінності. Отримавши такий величний дар як життя, єдине, що нам залишається, бути гідними мешканцями світу, проте ми так часто про це забуваємо. Усі необхідні нам для цього повинності дуже філігранно вдалося висвітлити в «Декларації відповідальності людини» Богдану Гаврилишину.

На перший погляд, здається, коли ми будемо дотримуватися декларації, наше життя перетвориться на гру з купою правил, та насправді, слідуючи їй, воно сповниться барвами. І я, звичайнісінька студентка, доведу це на власному прикладі, всього один день, провівши згідно «Декларації відповідальності людини».

Тож, свій ранок я розпочну о 7:00 короткою зарядкою. Чи знали ви, що всього 15 хвилин фізичних навантажень перед початком дня зміцнюють ваш серцевий м'яз, нормалізують стан судин, поліпшують роботу дихальної системи, вирівнюють поставу і навіть стимулюють роботу мозку? Тут виконаю пункт 2 - підтримуй своє здоров'я. Прийшовши як завжди на кухню осяю рідних усмішкою, приділю трохи уваги, побажаю гарного дня. Ця дрібниця зробить їх день приємнішим і, вірте, принесе багато задоволення й вам. Виконано пункт 9 – обов'язки до сім'ї. Виходячи з дому, я візьму з собою пакет з пластиковими відходами, які неодмінно викину у відведене їм місце. Цей маленький крок зробить повітря і воду хоча б трохи чистішими. Сортувати сміття дуже важливо, пункт 12 – до довілля! В університеті у мене відкриється ще більше можливостей зробити щось корисне. Наприклад, вивчаючи країнознавство, англійську і німецьку мови, я сприяю розумінню різних культур, чим поведжуся відповідально до світу – пункт 15. Також, розглядаючи різні актуальні питання, організовуючи та беручи участь у всіляких заходах, допомагаючи своїм одногрупникам, я вирішую якнайбільше проблем та питань – пункт 8. Беручи участь в заходах, які постійно організовуються університетом, то тут я також можу виконати пункт 13 - відповідальності до країни. До прикладу зовсім незабаром, я разом зі своєю групою пектиму печиво для благодійного ярмарку, чим зможу допомогти, тим хто ціною свого життя захищають Україну. Пункт 7- не обмежуй прав інших членів, коли я використаю якесь джерело, обов'язково впишу його в список літератури, адже це використання чужої інформації без дозволу. Після пар, ідучи додому та листаючи стрічку новини, я не буду сліпо вірити чужій позиції. Натомість детально досліджу всю інформацію про й аж після цього зроблю висновки яку позицію мені обирати. А якщо переконаюся, що надана інформація взагалі не має сенсу, залишу свій негативний відгук про це, таким чином зможу допомогти іншим людям не впасти в оману неправдивій інформації. 5- Будь вільною людиною. Вдома я не полінуюся спекти рідним якісь пухкі булочки чи ароматні кекси, чим наблизюсь до здійснення своєї мрії мати власну пекарню в Парижі та розвину свій талант - 3. Вчися, розвивай свої таланти. Коли мій молодший брат прийде зі школи, ні я не накричу на нього через його дражніння, що буде напевно одним з найскладніших завдань, намагатимуся бути якомога лагідною і спокійно поясню йому, чому його поведінка мені не приємна. Стався до інших так, як би ти хотів, щоб ставились до тебе - 4. Нервові клітини не відновлюються! Потім відпочину, провівши час в соціальних мережах, тут прошу віддати мені належне за чесність, бо я могла прикрасити

історію принаймні читанням книги – пункт 1 - говори правду. Що ж я можу зробити, аби виконати пункт 11- до суспільства? Займуся нарешті вивченням алгоритму надання першої медичної допомоги, адже це одного разу може допомогти врятувати чиєсь життя. Як щодо пункту 10 – обов’язки батьків до дітей? Про це поки що говорити рано, та мушу відзначити, що мої батьки виконують дане правило на відмінно. Приміром, з самого малечку вони навчили нас з братом поважати культурну спадщину своїх предків. Ми зберігаємо багато унікальних сімейних реліквій. Моя бабуся вишила десятки вишиванок. І це все я передаватиму своїм дітям, виконуючи обов’язок до майбутніх поколінь – 14. А останній 6 пункт - прагни до гармонії між особистим, професійним та соціальним життям, я перевірю в кінці дня. Якщо тіло стало здоровіше, батьки щасливіші, оцінки вищі, то все вдалося втримати в гармонії.

Підіб’ємо підсумки мого дня, впродовж якого я намагалася бути якомога відповідальнішою. Слідуючи декларації Богдана Гаврилишина, мені вдалося зробити людей довкола щасливішими, подбати про гідне майбутнє наступних поколінь і хоч трішки покращити своє життя. Уявіть на що ми здатні, якщо до цього долучиться більшість українців. Ми зможемо не лише укріпити свою країну, а й змінити світ на краще. Це підтвердження того, що відповідальність – цінність, що змінює світ.

Список використаних джерел

1. Гаврилишин Б. Д. Декларація відповідальності людини. 2014. URL: <https://bhfamilay.org/deklaratsiya-obovyazkiv-lyudyny/>.

Лебедович Ольга,
бакалаврантка, освітня програма
«Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії»
Західноукраїнський національний університет,
м Тернопіль, Україна

ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ – ЦІННІСТЬ, ЯКА МАЄ БУТИ В КОЖНОГО

Кожен день ми зіштовхуємося з моментами, де беремо на себе певну міру відповідальності. Всі аспекти нашого життя пов’язані з цим явищем. Опираючись на Декларацію відповідальності людини Б. Гаврилишина, можна виділити такі основні пункти, які притаманні для студента, хоча інші теж є невід’ємною частиною здорового суспільства.

У прагненні реалізації своїх прав, не обмежуй прав інших членів суспільства [1]. Я вважаю, що це має бути головним правилом світу. Коли ти береш на себе певну частину роботи в команді і не виконуєш її, при цьому користуєшся благами своїх прав, то ти порушуєш права інших. На основі цього пункту в мене побудоване життєве кредо: «В кожного є свої права та обов’язки»

Говорячи правду, ти підсвідомо не береш на себе великий тягар сказаного [1]. Кожне сказане слово певною особою має юридичну відповідальність і наслідки залежать від займаної позиції в суспільстві. Бо, наприклад, невірно

донесене висловлювання людини світового рівня може призвести до хаосу та нищівних змін на політичній, а згодом і на географічній карті світу.

З розвитком техногенного світу люди поступово зменшують свою відповідальність за удосконалення розумових здібностей в бік використання електронних ресурсів. Тим самим в нас, як провідного суспільства, за всі роки існування людства ближчим часом не буде людей, які зможуть відрізнити червоний від зеленого (уявно кажучи). В пункті 3 Декларації Гаврилишин чітко і лаконічно визначив, що треба вчитися на користь суспільству, а також певною мірою для себе [1]. Світ для свідомої людини – «Як шведський стіл, кожен бере те, що йому потрібно»

Якби кожна людина мала за правило дотримуватися повною мірою наділеною нею відповідальністю, життя змінилося б кардинально. Мені імпонують погляди Б. Гаврилишина, він доносить суть простими словами, але для деяких людей навіть таке формулювання є важким для розуміння через власне несприйняття. Відповідальність – це цінність, яка має бути в кожного, тому треба популяризувати це хоча б для свідомого суспільства, бо ми майбутнє цієї планети, ми рушії змін!

Список використаних джерел

1. Декларація Відповідальності Людини. URL: <https://bhfamily.org/deklaratsiya-obovyazkiv-lyudyny/>.

Лисак Діана,
учениця 11-А класу
Тернопільська спеціалізована школа I-III ступенів №7
з поглибленим вивченням іноземних мов
Тернопіль, Україна

ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ – ЦЕ ТУРБОТА ПРО МАЙБУТНЄ УКРАЇНИ

Відповідальність - загально соціологічна категорія, яка виражає свідоме ставлення особи до вимог суспільної необхідності, обов'язків, соціальних завдань, норм і цінностей. Відповідальність кожного перед народом, країною в цілому – це турбота про майбутнє України, це, зрештою, рушій, що наближує перемогу.

Війна знищує Україну, вбиває мирних громадян, спалює поля та усяко руйнує продовольчі ланцюжки по всьому світу. Тож не зважати на неї – це сприяти тероризму та давати індульгенцію на злочини. Підтримка України– це не тільки відмова від російського ринку, але й всебічна підтримка українців. Зараз під час війни цінність проявляється у вчинках, а не словах. Тому що деякі з нас можуть казати багато слів, нічого не зробивши для країни. Найбільше все ж таки під час війни цінується життя та кожна хвилина, проведена з близькими людьми, адже ніхто не знає, що нас чекає завтра і якою буде кожного доля. Багато українців зараз на фронті захищають нашу країну, завдяки їм ми можемо спокійно спати і проживати кожен день спокійно.

Але все ж таки зараз можна пишатися нашою молоддю, яка активно допомагає подолати війну та підтримує Україну не словами, а діями. Хвала українцям, які з відповідальністю ставляться до наближення перемоги і не зважаючи на труднощі, досягають поставлені перед собою цілі. З одного боку, молодь є найбільш адаптованим прошарком населення, з іншого боку – найбільш вразливим. Непрості виклики, з якими молоді довелося стикнутись навесні 2020 року, поставили багато складних запитань. І це стосується не лише боротьби з невидимим ворогом COVID-19, йдеться про усі сфери діяльності та їхнє життя. Зокрема безліч проблем, які викликала пандемія, торкнулись організації навчання та розвитку дітей. Рівень стресу, який переживали випускники-2020, напевно, був піковим за останні десятиліття, але мобілізація була такою, що, за даними Міністерства освіти, 447 учнів набрали на ЗНО максимальних 200 балів. А це на 63% більше, ніж у минулому році! Можна зробити висновок, що дистанційне навчання, тимчасова соціальна ізоляція, перманентна невизначеність дали поштовх до самостійного оволодіння знаннями.

Список використаних джерел

1. Соціальні ідеали та моральні принципи нашого сучасника. URL: <http://pe.ptngu.com/05.html>.
2. Цінності під час війни. URL: <https://www.corteva.com.ua/press-publications/values-in-the-war.html>.
3. Юлія Гершун, голова ГО «Молодь, яка творить державу». URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-society/3084746-ulia-gersun-golova-go-molod-aka-tvorit-derzavu.html>.

Луців Дмитро,
бакалаврант, освітня програма
«Міжнародна інформація»
Національний університет «Львівська політехніка»
м. Львів, Україна

ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ – ЦЕ ОBOB'ЯЗОК ВІДПОВІДАТИ ЗА СВОЇ ДІЇ

Здається, що ми живемо у світі, де кожен може робити що хоче, а люди почали виходити за сформовані тисячоліттями рамки та стереотипи. Якщо на рівні особистості це є чудово, адже таким чином людина розвивається і стає щасливою, то чи діє таке правило на рівні держав, альянсів чи міжнародних організацій? Спішу вас розчарувати, але відповідь «НІ». На особистісному рівні людина сама несе відповідальність за свої вчинки, до того ж держава має змогу притягнути її до відповідальності у разі скоєння неправомірних дій. У міжнародному співтоваристві царить хаос і жодна держава не має монополії на апарати, які можуть притягнути інших суб'єктів до відповідальності. Тема "Відповідальність - цінність, що змінює світ" стає особливо актуальною в війни. Україна переживає важкі часи, і відповідальність стає ключовим принципом для подолання труднощів та відновлення миру. Це не лише моральна обов'язковість,

але й суттєва цінність, яка може змінити хід подій і спрямувати світ на шлях справедливості та гармонії.

Відповідальність перед собою, своєю країною та світом взагалі є необхідною у таких складних обставинах. Коли ворог атакує, а національна безпека порушена, кожен громадянин має відчувати відповідальність за свою країну. Це може виявитися в допомозі потерпілим, участі у військових діях або в інших формах підтримки.

Як можна було помітити, ми багато говоримо про відповідальність, тому логічним питанням буде: «А що це?». Відповідальність – це така річ, яка не існує сама по собі, а завжди розглядається у певному контексті. Деякі погляди на відповідальність у нашому суспільстві настільки масштабні, що визначити правильну чи не правильну поведінку людини досить складно [1]. Оскільки ми говоримо про відповідальність під час війни, то найточніше визначення на мій погляд таке: Відповідальність – категорія, яка характеризує готовність людей відповісти за свої дії, зроблені для приближення перемоги України. Тобто це цінність кожного громадянина нашої держави, яка зараз має проявлятися якнайбільше.

Важливо також відзначити, що відповідальність не обмежується тільки внутрішніми справами. В міжнародних відносинах вона має вирішальне значення. Країни, організації та індивіди повинні нести відповідальність за свої дії та вплив на інших. Зокрема, країни, які порушують міжнародні стандарти та втручаються в суверенітет інших, повинні нести відповідальність перед міжнародним співтовариством.

У сучасному світі, де інформація поширюється швидше, ніж будь-коли, і дії кожного можуть мати глобальний вплив, відповідальність стає ще більшою цінністю. Зміна світу можлива тільки тоді, коли індивіди і групи взяли на себе відповідальність за свої вчинки. Це стосується не лише політики, але й економіки, екології, соціальної справедливості та інших сфер.

Навіть у найскладніших ситуаціях, коли агресія та насильство визначають повсякденність, відповідальність залишається важливим фактором зміни. Індивіди, які відчують відповідальність перед миром і справедливістю, здатні змінити хід історії та сприяти відновленню гуманітарних цінностей.

Отже, відповідальність – це не просто обов'язок, але й цінність, що може змінити світ, особливо в умовах конфлікту чи війни. Це визначає наше ставлення до подій, наші вчинки та взаємовідносини. Лише приймаючи відповідальність, ми можемо сприяти побудові майбутнього, що ґрунтується на принципах справедливості, миру та гідності. Також ми маємо зробити все у наших силах, щоб країна агресор понесла відповідальність за свої вчинки, адже зло має бути покаране! Слава Україні!

Список використаних джерел

1. Що таке відповідальність? URL:<https://vchys.com.ua/tvir-rozdym/11305-scho-take-vdpovdalnst.html>.

Олексівич Вікторія,
бакалаврантка, освітня програма
«Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії»
Західноукраїнський національний університет,
м Тернопіль, Україна

ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ – СВІДОМІСТЬ ВЛАСНОГО ВНЕСКУ В ЖИТТЯ СУСПІЛЬСТВА

Відповідальність — це та цінність, яка завжди оточує нас, визначаючи нашу поведінку та взаємодію з навколишнім світом.

Сьогодні світ стикається з різноманітними проблемами, такими як зміна клімату, екологічні кризи, соціальні нерівності та інші виклики, які вимагають об'єднаних зусиль для їх вирішення. Усе більше людей та організацій усвідомлюють, що їхні дії мають значні наслідки для довкілля.

Один з провідних українських меценатів, Богдан Гаврилишин, у своїх працях акцентує на ролі відповідальності в формуванні сучасного суспільства. Він стверджує: «Відповідальність – це не лише обов'язок перед іншими, а й свідомість власного внеску в життя суспільства. Це визнання, що ми несемо відповідальність за наше майбутнє». За цим твердженням він наголошує на тому, що ми повинні не тільки слідувати правилам і виконувати обов'язки, але й усвідомлювати наш внесок у створення навколишнього нам оточення.

Я особисто погоджуюсь з цією ідеєю, оскільки вона віддзеркалює глибокий рівень відповідальності, яку ми несемо за свої вчинки та рішення. Коли люди приймають відповідальність за свої дії, вони стають архітекторами своєї долі та вносять позитивний внесок у розвиток суспільства. Здатність визнавати свої помилки та навчатися на них – це важлива частина відповідального підходу до життя. Коли ми розуміємо, що наші вчинки можуть мати далекосяжні наслідки, ми стаємо активними агентами позитивних змін.

Окрім цього, ми несемо соціальну відповідальність, яка передбачає глибоке розуміння потреб інших людей. Суспільство будується на принципах справедливості та довіри. Люди, які враховують інтереси інших, сприяють формуванню сильної та злагодженої спільноти. Зацікавленість у долі інших підвищує рівень соціальної взаємодії та сприяє розв'язанню проблем, які виникають у суспільстві. Справедливість є фундаментальним елементом, що сприяє усуненню нерівностей та забезпеченню рівних можливостей для всіх членів суспільства.

У світі, де кордони здаються все менш значущими, а взаємозв'язки між країнами стають ще тіснішими, наростає важливість розуміння глобальної відповідальності. Вона несе в собі ідею тісного співробітництва між країнами та міжнародними організаціями для розв'язання проблем, які торкнулися всього світу. Країни мають брати на себе відповідальність за власні дії, але також за зміцнення міжнародних зусиль у боротьбі з глобальними викликами.

Такі організації, як Організація Об'єднаних Націй, Всесвітня Організація Здоров'я та Міжнародний валютний фонд, стають форумами для обговорення та прийняття рішень, які впливають на всі аспекти життя на планеті.

Історія свідчить про те, що міжнародне співробітництво може призвести до значущих позитивних змін. Наприклад, спільні зусилля у боротьбі зі зміною клімату призвели до укладення Паризької угоди, де країни взяли на себе зобов'язання зменшити викиди парникових газів та пристосуватися до негативних наслідків зміни клімату.

Ще одним прикладом є Глобальний фонд боротьби зі СНІДом, туберкульозом та малярією, який об'єднав зусилля країн та недержавних організацій для боротьби зі захворюваннями, які становлять серйозну загрозу для світового здоров'я.

Один відомий нам індійський політичний діяч – Магатма Ганді колись казав, "Будьте тією зміною, яку ви хочете бачити у світі." Ця цитата нагадує нам про те, що кожна людина, незалежно від свого статусу чи місця проживання, може зробити свій внесок у створення кращого світу. Відповідальність починається з самого себе, тож якщо ви хочете змінити світ, почніть зі зміни себе. Ваші дії стануть прикладом і надихнуть на зміни, які ви хочете побачити навколо себе.

У підсумку нашого роздуму, хочу закликати кожную особу діяти відповідально в усіх сферах свого життя. Нехай наш власний внесок в справі відповідальності стане краплею, яка сприятиме формуванню океану позитивних змін.

Список використаних джерел

1. Моренець В. П. Відповідальність як феномен. Києво-Могилянська Бізнес-Школа (KMBS) - лідер у галузі бізнес-освіти. URL: <https://kmbs.ua/ua/article/vidpovidalnist-yak-fenomen>.
2. Богосвятська А.-М. «7 цитат Ганді, які змінять те, як ви мислите.» Натхненник. URL: <https://bogosvyatska.com/2020/08/01/7-цитат-ганді-які-змінять-те-як-ви-мисли/>.
3. Костенко Л.Л. Інформаційно-методичне досьє "Відповідальність починається з тебе (популяризація Декларації відповідальності людини Богдана Гаврилишина та відзначення Дня відповідальності людини у бібліотеках)". URL: https://libgonchar.org/images/Vidpovikalnist_pochinaetsya_s_tebe.pdf.

Петрунишин Юрій,
учень,
Лановецький заклад загальної
середньої освіти I-III ступенів №2
м. Ланівці, Тернопільська область, Україна

ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ – ЦЕ ГОТОВНІСТЬ БРАТИ УЧАСТЬ У СУСПІЛЬНИХ ІНІЦІАТИВАХ І ПРОЄКТАХ

Збери всередині себе свої думки і в
собі самому шукай справжніх благ.
Копай всередині себе криницю для
тої води, яка зросить і твою оселю,
і сусідську.

Григорій Сковорода

Часто ми чуємо від батьків та вчителів: «Ти повинен бути відповідальним!» А чому я повинен бути таким? І що таке відповідальність взагалі?

Це обов'язок людини відповідати за свої дії, це надійність та чесність по відношенню до себе та інших. Безсумнівно, відповідальність буває різна: юридична, адміністративна чи кримінальна. Проте існує й інша, вона вище законів. Це етична відповідальність, можливість людини діяти та відповідати за свої вчинки. На мою думку, відповідальність – це не те, що приходить десь із ззовні, це здатність бути причиною та джерелом того, що з тобою відбувається, у різних сферах життя.

Часом багатьом людям тягар відповідальності здається заважким. Вони усіляко прагнуть її уникнути або перекласти на когось іншого. На мій погляд, цього робити не варто, адже відповідальність - це не лише обов'язки, вона дає й волю. Волю приймати власні рішення, можливість самому обирати свій шлях.

Нещодавно до моїх рук потрапила книга Богдана Гаврилишина «Залишаюсь українцем». Як потрапила? Справа в тому, що мої однокласники люблять читати. Справді. «Живі» паперові книги. Не скажу, що я поділяю їхнє захоплення, але час від часу і сам щось читаю.

Богдан Гаврилишин володів унікальним даром – величезною любов'ю до рідної землі, і саме завдяки цій любові, він зміг підкорити неймовірні вершини та подолати усі труднощі на своєму шляху. Як же залишитися відповідальним українцем, якщо з-під твоїх ніг вибили ґрунт? Що таке відповідальність?

На мою думку, Богдан Гаврилишин, у якомусь аспекті, Григорій Сковорода сучасності. Адже за своє життя він відвідав понад 90 країн на всіх континентах, крім Антарктиди. А мандрувати він почав після того, як його обрали директором Центру навчання менеджменту. У кожній з країн він зробив щось корисне, адже не подорожував у ролі туриста. З особливими емоціями Б. Гаврилишин згадував своє перебування в Індії, Японії, Австралії, Аргентині, Ірані, Бразилії, Чилі та Венесуелі. Але вдома він себе відчував лише в Україні, Швейцарії та Канаді. Богдан Дмитрович згадує: «Доля була дуже щедрою до

мене. Мої мрії пізнати світ здійснювалися». І хоча він так і не побував у Антарктиді, та багато зробив для першої української антарктичної групи – міжнародний фонд «Відродження», який тоді очолював Богдан Гаврилишин, виділив кошти на експедицію. Цей безкорисний вчинок вартий поваги. Тому я теж додав у свій список бажань та мрій – подорожувати, аналізувати побачене, навчатися та переймати досвід і знання у різних країнах. Це дуже важливо для саморозвитку.

Щоб дізнатися більше, я знайшов у мережі Інтернет ще одну книгу автора «До ефективних суспільств: дороговкази в майбутнє», не вагаючись я завантажив книгу у PDF-форматі, і це було чудове рішення. Адже нам усім зараз не завадили б дороговкази на життєвому шляху. Що нас чекає надалі? Особисто мені лячно. Адже я одинадятикласник, майбутній студент. Чи знатиму я, що таке справжнє студентське життя? Яке майбутнє на мене чекає? Що буде з моєю країною? Та я точно знаю, що хочу допомогти своїй Батьківщині, хочу бути корисним, надихатися і надихати, змінювати світ на краще.

Мене вразила історія про Богдана Гаврилишина і його візит до Австралії та Аргентини. Він був залучений до справді визначних подій і залишив слід по собі, серйозно вплинувши на подальший розвиток цих країн. У Австралії він був одним із медіаторів консенсусу між урядом, бізнесом та профспілками на початку 1980-х, що передувало значному економічному росту. І саме його книга «Дороговкази в майбутнє» була популярною серед аргентинських професорів у час диктаторського режиму. Гаврилишина запросили для прочитання семи відкритих лекцій, метою яких було розповісти про ефективні системи управління та про те, як їх можна досягнути. А далі ніби сюжет якогось екшну, не менше. Мені досі не віриться, що це історія про Богдана Гаврилишина, українця з Тернопільщини, мого земляка. Адже, на диво, вже через декілька місяців після його візиту представники авторитарного політичного режиму оголосили проведення дострокових виборів. Після цього з Гаврилишином зв'язався президент асоціації рекламодавців із запрошенням повернутися в Аргентину. Прибувши в Буенос-Айрес, він всюди побачив газети із заголовками «Приїжджає Гаврилишин!». Дійсно, сюжет для Голлівуду. Як згадує Богдан Дмитрович: «Звучало, ніби я приїжджаю, щоб порятувати Аргентину. Мене зустріли машиною біля літака й провели без паспортного контролю й митниці. Ще в зоні аеропорту в мене взяли інтерв'ю, і через 20 хвилин я почув його по радіо. За два дні вийшло 16 статей про мою діяльність в Аргентині». Історія справжнього супергероя.

Мене здивувало, що попри вражаюче життя Богдана Гаврилишина, його постать не дуже відома пересічним українцям. Адже він змінив долі кількох держав! Це вражає.

На мою думку, для того, щоб відчувати себе Людиною з великої літери, потрібно наповнювати радістю і щастям життя інших людей, і разом з тим відчувати відповідальність за усі свої вчинки і поведінку. Втім, як зазначав мандрівний філософ Григорій Сковорода: «...всяка тримає свій ум голова». Відповідальність – це важка, проте необхідна частина нашого життя.

Список використаних джерел

1. Гаврилишин Б. Залишаюсь українцем. Видавництво Старого Лева, 2021. 320 с.
2. Гаврилишин Б. До ефективних суспільств: Дороговкази в майбутнє: доп. Римському Клубові / Б. Гаврилишин; упоряд. В. Рубцов. Вид. 3-тє, допов. К.: Унів. вид-во ПУЛЬСАРИ, 2009. 248 с. URL: https://shron1.chtyvo.org.ua/Havrylyshyn_Bohdan/Do_efektyvnykh_suspilstv.pdf.
3. Тимоцько Р. Богдан Гаврилишин: 10 цікавих фактів про життя. URL: <https://www.plast.org.ua/hawrylyshyn/>.

Чернух Олександра,
учениця,

*Лановецький заклад загальної
середньої освіти I-III ступенів №2
м. Ланівці, Тернопільська область, Україна*

ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ – ЦЕ ЗДАТНІСТЬ ЗМІНИТИ СВІТ НА КРАЩЕ!

Відповідальність - це головна складова сучасного світу, що постійно змінюється. У наш час, коли слово «відповідальність» стає ключовим у різних сферах, від політики до економіки, це не просто слово - це стиль життя, основа нашого існування. Демократія, як дар і праця, є підґрунтям, на якому обґрунтовується відповідальність. Вона надає нам права, але також закликає до відповідальності перед іншими і перед собою. Без відповідальності права залишаються марними. Ця свідомість важлива для нас, бо відповідальність - це не лише усвідомлення, але й дії, кроки, які ми виконуємо. Економіка, у свою чергу, вплетена у відповідальність через свою взаємодію з політичними, соціальними, технологічними та іншими аспектами суспільства. Ця взаємозалежність створює потребу у відповідних діях кожної людини, враховуючи вплив її вибору на інші сфери життя. Сприймаючи відповідальність особисто, ми стаємо агентами змін. Це не просто слова, це кроки, які ми робимо в кожній сфері нашого життя, щоб зробити його кращим для себе та інших. Соціальна наука повинна об'єднати об'єктивний і суб'єктивний погляди на реальність, визнати важливість особистої відповідальності та вплив суб'єктивного виміру [1, с.15].

Сучасний світ шукає нові шляхи для забезпечення гармонії та сталого розвитку. Однак, щоб досягти справжньої рівноваги та прогресу, потрібно прийняти й іншу важливу складову - декларацію обов'язків та відповідальності людини. Відповідальність — це ключовий елемент, що визначає наше ставлення до світу навколо нас. Це не лише свідомість прав, але й усвідомлення обов'язків перед іншими людьми та середовищем, в якому ми живемо. Декларація обов'язків і відповідальності може стати місцем кроком у напрямку створення суспільства, яке базується на спільному розумінні та турботі. Ця декларація має включати не лише права, а й акцентувати увагу на тому, як ці права пов'язані з нашими обов'язками. Наприклад, право на чисте довкілля повинно

супроводжуватися обов'язком не пошкоджувати навколишньому середовищу. Право на освіту може вимагати від нашого зобов'язання навчатися та допомагати іншим у їхньому навчанні. Важливо, щоб ця декларація була не лише загальними принципами, але й мала конкретні механізми втілення [2, с.10].

Вона повинна визначати роль держави, громадянського суспільства, а також інших учасників у виконанні цих обов'язків. Тільки за умови застосування нової парадигми, де важливість відповідальності вирівнюється з правами, можна досягти справжньої рівності, солідарності та сталого розвитку. Кожна людина має бути свідомою своїх прав і одночасно бути готовою виконувати свої обов'язки перед суспільством та оточуючим середовищем [3, с. 3].

Отже, відповідальність починається з кожного з нас. Вона побудована у нашій конструкції, у нашому виборі і, у кожному кроці, який ми робимо. І лише приймаючи цю відповідальність, ми можемо змінити світ на краще.

Список використаних джерел

1. Бондар Л. С. Виховання свободи і відповідальності в школярів у творчій спадщині В.О. Сухомлинського *Педагогіка і психологія*. 2019. № 4. С. 115-121.
2. Портян М. О. Взаємозв'язок відповідальності й волі: філософський аспект *Теорія та методика навчання та виховання: зб. наук. пр.* Х., 2020. Вип. 20. 172 с.
3. Тернопільська В. І. Формування соціальної відповідальності старшокласників у позанавчальній діяльності : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.07 / В. І. Тернопільська. К., 2021. 20 с.